

Economisch-Statistische Berichten

ALGEMEEN WEEKBLAD VOOR HANDEL, NIJVERHEID, FINANCIËN EN VERKEER
UITGAVE VAN HET INSTITUUT VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

4^E JAARGANG

WOENSDAG 5 FEBRUARI 1919

No. 162

INHOUD

	Blz.
CIRCULATIE- EN BANKWEZEN IN ENGELAND door <i>Prof. Mr. G. W. J. Bruins</i>	125
Verbinding tusschen Spoor- en Waterweg	128
De Suikerhandel in 1918	129
De verkoop van Banka-Tin in den Volksraad	132
De Belgische Nationale Bank gedurende den Oorlog III door <i>Mr. L. F. A. M. v. O.</i>	133
De Salpeterijverheid door <i>Ir. Cl. G. Driessen</i>	135
De Rijksmiddelen	138
AANTEKENINGEN:	
De duitsche vloeistaalproductie in de oorlogsjaren	138
Suikerproductie der wereld	139
OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN	139
REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED	140
MAANDCIJFERS:	
Overzicht der Rijksmiddelen	140
Emissies	141
STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN	141—149
Geldkoersen.	Effectenbeurzen.
Wisselkoersen.	Goederenhandel.
Bankstaten.	Verkeerswezen.

INSTITUUT

VOOR ECONOMISCHE GESCHRIFTEN

Algemeen Secretaris: *Mr. G. W. J. Bruins.*

WEEKBLAD ECONOMISCH-STATISTISCHE BERICHTEN

Secretaris-Redacteur: *G. E. Huffnagel.*

Secretariaat: *Pieter de Hoogweg 122, Rotterdam.*

Aangeteekende stukken: *Bijkantoor Ruige Plaatweg 37.*

Telef. Nr. 3000. Telegr.adres: *Economisch Instituut.*

Postcheque en girorekening *Rotterdam No. 8408.*

Abonnementsprijs voor het weekblad franco p. p. in Nederland f 15,—. Buitenland en Koloniën f 17,— per jaar. Losse nummers 30 cents.

Leden en donateurs van het Instituut ontvangen het weekblad gratis.

De verdere publicaties van het Instituut uitgaande ontvangen de abonné's, leden en donateurs kosteloos, voor zoover daaromtrent niet anders wordt beslist.

Advertentiën f 0,35 per regel. Plaatsing bij abonnement volgens tarief. Administratie van abonnementen en advertenties: *Nijgh & van Ditmar's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam, Amsterdam, 's-Gravenhage.*

3 FEBRUARI 1919.

In verband met de maandswisseling en het begin der storting op de staatsleening was de geldmarkt beduidend vaster. De eerste dagen der week onderging de prolongatienoteering nog geen verandering, maar daarna steeg de koers in 2 dagen op 4% pCt. Ook voor wissels was weinig geld beschikbaar. Daar lange wissels echter al geruimen tijd niet veel onder 4 pCt. te plaatsen waren, kwam er in de noteering weinig verandering. Meestal moest ook deze week weder omstreeks 4 à 4½ pCt. toegestaan worden.

Men mag evenwel verwachten, dat ook ditmaal, zonder veel storting op de geldmarkt, de stortingen

op de nieuwe leening zullen kunnen plaatsvinden, daar tot en met 10 dezer in het geheel een bedrag van bijna 230 millioen gulden schatkistpapier komt te vervallen, zoodat voor meer dan de helft van de leening van dit papier gebruik gemaakt kan worden, om de stortingen te voldoen.

* * *

In den weekstaat van de Nederlandsche Bank komen alleen nog maar onttrekkingen van de regeering en voor de maandswisseling tot uitdrukking; veranderingen in verband met de leening komen er nog niet op voor. De binnenlandsche wissels vermeerderden met circa 13 millioen, de beleeningen met bijna 2 millioen, terwijl de rekeningcourant-saldi van anderen verminderden met bijna 3 millioen. In totaal dus een vergroting van de uitzettingen van 18 millioen, waartegenover de bankbiljettenomloop met een gelijk bedrag toenam.

* * *

De wisselmarkt was de afgelopen week iets flauwer. De week opende met een zeer vaste stemming vooral voor Londen en New York. De volgende dagen kwam er echter overweldigend aanbod. Er zullen weinig weken gedurende den oorlog geweest zijn, dat er zulke omzetten in uitbetaling Londen hebben plaats gehad. Ondanks het buitengewone bedrag, men spreekt van ruim £ 3.000.000 in drie of vier dagen, daalde de koers slechts weinig en nadat het grootste aanbod was verwerkt, trad weder direct eenig herstel in.

CIRCULATIE- EN BANKWEZEN IN ENGELAND.

In de afgelopen maanden zijn in Engeland verschillende rapporten van door de Regeering ingestelde commissies verschenen, die zich bezighouden met vraagstukken op het gebied van het munt- en credietwezen na den oorlog en die ook buiten de grenzen van het land aandacht verdienen. Naar chronologische orde en tevens naar belangrijkheid het eerste is het in November j.l. verschenen rapport der eind 1917 ingestelde commissie „ten einde de verschillende problemen onder de oogen te zien, welke zich gedurende het reconstructietijdperk zullen voordoen op het gebied van het geldwezen en de buitenlandsche wisselkoersen, en van advies te dienen nopens de stappen, welke noodig zullen zijn om zoo spoedig mogelijk tot normale verhoudingen terug te keeren". Enkele maanden later is op verzoek van de Commissie aan haar taak toegevoegd „een onderzoek naar de werking van de Bank Act van 1844 en organisatie en functies van de Bank of England en naar de vraag in hoeverre deze wijziging behoeven." Deze uitbreiding van de taak der commissie was een gevolg van het feit, dat, niet in de

laatste plaats door een redevoering van Sir Edward Holden¹⁾, wiens ontbreken in de commissie indertijd niet nagelaten heeft aandacht te trekken, de organisatie der Bank of England een onderwerp van discussie was geworden.

Het voorzitterschap der commissie bekleedde Lord Cunliffe, gedurende de eerste vier oorlogsjaren Governor der Engelsche Bank, terwijl de commissie verder bestond uit een aantal vooraanstaande mannen op het gebied van bankwezen en economie in Engeland, onder wie Lord Inchcape, de heer W. H. N. Goschen, president van het Clearing Bankers' Committee, Prof. Pigou uit Cambridge en verder o.a. uit Sir Charles Addis, directeur der Hong Kong & Shanghai Banking Corporation, van wiens hand in de laatste jaren meer dan een verstandige beschouwing over munt- en bankvraagstukken verschenen is.

Reeds dadelijk na het verschijnen van het rapport, dat de commissie beschouwd wil zien als een eerste Interim Report, waarin zij zich tot een algemeen exposé van haar hoofdbeginselen beperkt, verluide, dat Sir Edward Holden het voornemen had op de eerstvolgende jaarvergadering der London Joint City & Midland Bank op den inhoud van het Rapport terug te komen. Deze vergadering heeft j.l. Woensdag 29 Januari plaats gevonden en inderdaad heeft Sir Edward Holden aan zijn voornemen gevolg gegeven. Aan het rapport en aan deze critiek mogen thans te dezer plaatse enkele beschouwingen worden gewijfd.

Het Cunliffe-rapport stelt als eerste en voornaamste doeleind het herstel van den volledigen gouden standaard op den voorgrond. In zeer conciese bewoordingen geeft het rapport in de eerste plaats een overzicht van de wijze, waarop voor den oorlog de volkomen goudwaarde van het pond sterling werd gewaarborgd: kosteloze aanmunting, vrijelijke aanvaarding en afgifte van goud door de Engelsche Bank tot de volle waarde, met als correctief tegen te ver doorgezette goudonttrekkingen zoowel voor buitenlandsche als binnenlandsche doeleinden, het middel van discontoverhooging. Hoe dit laatste middel werkt, wordt uiteengezet in een kort betoog, geheel gebaseerd op het schema der klassieke theorie, gelijk dit hier te lande door Pierson in zijn klaren betoogtrant is weergegeven.

Gedurende den huidige oorlog is in dit alles veel veranderd: De commissie erkent, dat, al handhaaft ook zij de stelling, dat theoretisch het pond sterling bij de Bank inwisselbaar bleef, niettemin praktisch van gouduitvoer door particulieren niet inkwam en dat zich zelfs een zekere depreciatie van het papieren geld, alias goudagio, heeft voorgedaan. Aan den anderen kant heeft de uitgifte der currency notes het Engelsche circulatiewezen geheel gewijzigd. Circuleerden tevoren slechts goudgeld en notes der Engelsche Bank, boven een bedrag van £ 18.450.000 geheel door goud gedekt, thans is de toestand deze, dat de goudcirculatie heeft opgehouden te bestaan, en dat naast de notes der Bank of England een circulatie van ruim £ 250 miljoen (thans zelfs £ 325 miljoen) aan currency notes getreden is.

Voor terugkeer tot den gouden standaard van welker is in de eerste plaats noodig, dat de Regeering het evenwicht in haar inkomsten en uitgaven herstelt en niet alleen de verdere uitgifte van schatkistpapier staakt, maar evenzeer de loopende schulden op korten termijn, voor een groot deel ondergebracht bij de Bank of England en bij particuliere banken, vervangt door gefundeerde schuld in handen van den belegger. Het tekort aan kapitaal kan slechts worden goedge maakt door werkelijke besparing. Uitzetting van circulatie geeft slechts schijnbaar verlichting, doch werkt in het wezen der zaak de werkelijke besparing tegen. Ook de differentieele behandeling van vreemde

credieten acht de commissie in beginsel niet juist, zoodat ook deze haars inziens zoo spoedig mogelijk behoort te verdwijnen, daargelaten nog, dat zij bij een vrijer verkeer na den vrede tot het ongewenschte en moeilijk te voorkomen gevolg zou leiden, dat eigen geld zich voor dit doel in een vreemd kleed zou gaan hullen. Handhaving der differentieele behandeling zou evenals de korte regeeringscredieten het reinigingsproces, dat zoo spoedig mogelijk inkrimping van de onnatuurlijke uitgezette markt voor kort crediet en van de dermate opgevoerde circulatie, twee kanten van dezelfde zaak, tot essentieele voorwaarden heeft, belemmeren.

Wil dit alles en daarmee het herstel van den gouden standaard mogelijk zijn, dan zal na de veranderingen, die de Engelsche betalingsbalans heeft ondergaan, de Engelsche Bank, wat haar disconto betreft, de teugels strak moeten houden. Goedkoop geld met zijn gevolgen van hooge prijzen is thans een zeer gevaarlijke leus. Inkrimping en blijvende beperking van het feitelijk circuleerend ruilmiddel moeten het doel zijn. Enkele veranderingen bij vroeger zullen intusschen gehandhaafd moeten blijven. Zoo in de eerste plaats de centralisatie van den goudvoorraad bij de Engelsche Bank. Geen circulatie dus meer van gouden munt, geen aparte voorraden bij de afzonderlijke Banken. De inwisseling van het bankpapier moet vrij blijven, doch alle goudexport moet geschieden met bij de Bank of England verkregen goud, zoodat deze, beter dan tot dusver, overzicht behoudt en leiding geven kan.

Ter bereiking van de inkrimping en blijvende beperking der circulatie wenscht de commissie verder vast te houden aan het stelsel van de Peel Act, dus splitsing van de Bank in Issue en Banking Department en handhaving van den eisch, dat de uitgegeven bankbiljetten boven de grens van £ 18.450.000 ten volle door goud gedekt moeten zijn. Samenvoeging van beide Departments, een eisch vooral na het in werking treden van het Federal Reserve stelsel dikwijls gehoord, acht de commissie niet juist, aangezien — zooals de commissie zegt — dientengevolge de rekeningcourant-saldi gelijk recht op uitbetaling in goud zouden erlangen als de biljetten. Een percentsgewijze dekking, gelijk Amerika en b.v. Nederland, geeft naar het oordeel der commissie te veel vrijheid tot opvoering der circulatie. Wat Amerika betreft, zal, naar zij opmerkt, de ervaring nog uitspraak hebben te doen. Intusschen acht de commissie het wel wenschelijk om de mogelijkheid van tijdelijke afwijking van den eisch van volledige gouddekking in de bankwet op te nemen. Dergelijke afwijkingen zijn, gelijk bekend, in 1847, 1857, 1866 en bij het uitbreken van den oorlog, zonder wettelijke basis door de Regeering toegestaan. Weliswaar zullen bij de positie, die het bankbiljet der Engelsche Bank thans in het Engelsche betalingsverkeer inneemt, zoodanige afwijkingen slechts te wachten zijn bij zeer ernstige calamiteiten, wanneer, gelijk bij het uitbreken van den oorlog, een opvragen en masse van deposito's plaats vindt. Dit neemt echter niet weg, dat de bepaling regelmatig schijnt, terwijl bovendien, wanneer de vroegere goudcirculatie blijvend door papier van kleine coupures van de Engelsche Bank wordt vervangen, de zaak in dit opzicht wellicht verandert. De Regeering zal intusschen haar toestemming slechts mogen verleenen onder voorwaarde, dat de discontovoet tot een te bepalen hoogte wordt opgevoerd.

Wat dit papier van kleine coupures betreft, stelt de commissie voor, dat er naar gestreefd zal worden de currency notes aan den eenen kant zooveel doenlijk in te krimpen en aan den anderen kant de dekking, naast het reeds bestaande goudfonds van £ 28.500.000, geleidelijk te vervangen door Bank of England notes, uit te geven tegen door de Bank of England aan te trekken goud. Op den duur kunnen dan de uitstaande currency notes op eenvoudige wijs vervangen worden

¹⁾ Een overzicht van het betoog van Sir Edward Holden is te vinden in het artikel „Het Engelsche Bankwezen” in het nummer van 6 Maart j.l., 1918 blz. 197.

door banknotes, terwijl het goudfonds dan tevens aan de Bank ware over te dragen. Waar de instelling van deze banknotes van kleine bedragen (1 en ½ pond sterling, terwijl thans de kleinste coupure £ 5 beloopt) de circulatie der Bank op een belangrijk hooger bedrag zal brengen, kan dan tegelijk het niet door goud gedekte bedrag in het Issue Department verhoogd worden. De commissie stelt voor het preciese bedrag dezer verhoging later te bepalen, wanneer alles weer normaal zal zijn. Haars inziens zal het moeten worden vastgesteld op het gemiddeld cijfer, waarmede alsdan de normale circulatie een gouddekking van £ 150.000.000 zal blijken te overtreffen.

Ten slotte stelt de commissie voor aan de joint stock banks de publicering voor te schrijven van maandcijfers volgens een vastgesteld model.

Zooals men ziet volgt het rapport, wat de hoofdlijnen betreft, geheel de orthodoxe Engelsche school. Handhaving van de bestaande organisatie van de Engelsche bank met het opzettelijk doel een meer elastisch circulatiewezen tegen te gaan, doch herstel tegelijk van de allengs te zeer op den achtergrond getreden Engelsche Bank in haar vroegere leidende positie, enerzijds door centralisatie van het goud, anderzijds door het in het leven roepen van banknotes van lager coupures, die, gelijk de huidige currency notes, een wezenlijk bestanddeel van de circulatie in Engeland zullen uitmaken, in tegenstelling van de bestaande banknotes, die in het dagelijksch verkeer door de chèque verdrongen zijn.

Merkwaardig is de overal in het rapport naar voren komende overtuiging, dat slechts een beperking van de opgevoerde credietverleening en een inkrimping van de huidige circulatie den weg zullen kunnen banen naar een verlaagd prijsniveau en een herstel van den gouden standaard. De commissie ziet om dit doel te bereiken, niet op tegen een algemeen druk op het credietwezen, terwijl zij zich telkens doordrongen toont van de meening, dat alle meerdere circulatie boven het voor-oorlogsche gemiddelde een kwaad is, tijdelijk misschien een noodzakelijk kwaad, doch dat zoo spoedig mogelijk, voorzoover nieuwe reële behoeften niet een blijvende verhoging noodzakelijk maken, weder ongedaan moet worden gemaakt.

Ontkend kan niet worden, dat de commissie hiermede zeer dicht nadert tot wat mag worden aange merkt als de principieele ondergrond van het door Zweden ingenomen standpunt. Tegen de wijze, waarop Zweden dit standpunt, vooral in het eind van 1917, heeft doorgevoerd, kunnen ernstige bedenkingen worden ingebracht; ook in dezen moet men echter de uitvoering van het beginsel weten te scheiden. De kern van het thans ook door het Cunliffe Committee ingenomen standpunt zou men aldus kunnen omschrijven: Het zwaarst weegt het algemeen belang bij een zoo spoedig mogelijk herstel van het prijsniveau en — wat Engeland betreft — het wisselniveau. Door een opzettelijke inperking van de circulatie en een opwaartschen druk op het renteniveau kan dit in de hand worden gewerkt. Dit eischt een ingrijpen van de centrale bank, hetgeen op het particulier bankbedrijf belemmerend kan werken en in het algemeen het bedrijfsleven kan drukken. Deze nadeelen zijn echter geringer dan het voordeel, dat in algemeen economisch opzicht verkregen wordt. Bovendien is de druk zelfs heilzaam, in zoover thans de toestand mede tengevolge van de te groote circulatie kunstmatig gunstig schijnt, zoodat handhaving van den toestand de onvermijdelijke reactie later des te ernstiger zal doen zijn. Ook hier te lande, waar men, al zijn de wisselkoersen gunstiger, in dit opzicht vermoedelijk voor weinig moeilijker problemen en wat het prijsniveau betreft, nog kunstmatiger toestand staat dan in Engeland, moet dit alles ernstige aandacht blijven verdienen.

De scherpe critiek, die Sir Edward Holden j.l. Woensdag tegen de voorstellen van het Cunliffe-Committee heeft laten hooren, betreffen niet in de eerste

plaats deze principieele vraag. Veeleer blijkt in dit opzicht ook uit zijn woorden van een inzicht, dat, hoewel minder misschien pessimistisch, toch de moeilijkheden van het eerstvolgend tijdperk niet onderschat.

Sir Edward's grieven richten zich in hoofdzaak tegen de practische voorstellen of liever tegen den veel te geringen omvang van de practische voorstellen van de commissie. In tegenstelling met haar acht hij de ervaring tot dusver met het Federal Reserve System opgedaan wel degelijk van groote beteekenis. Met instemming haalt hij aan een oordeel van senator Owen, die met den heer Carter Glass, den huidige opvolger van McAdoo als Amerikaansch Schatkistkanselier, aan de totstandkoming der Fed. Res. Act een voornaam aandeel heeft gehad, en met name acht Sir Edward Holden door de ervaring in de V. S. opnieuw bewezen, dat tegen het beginsel van fiduciaire emissie van bankbiljetten, mits gebaseerd op discontoeering van na zekeren tijd aflopende reële handelswissels, in beginsel geen bezwaar kan bestaan.

Het hoofdbezwaar tegen den huidige toestand is echter, dat de kunstmatige verdeling van de Engelsche bank in twee Departments en daarnaast de geringe elasticiteit in de biljettenuitgifte aan den eenen kant de bank veel spoediger dan noodig is tot wijziging in de discontorente aanleiding geeft en aan den anderen kant door het ontbreken van bepalingen nopens hoogte of dekking der deposito's bij het Banking Department, toch het eigenlijk doel der Peel Act verijdelen. Terecht wijst Sir Edward Holden er dan ook op, dat het argument der commissie tegen vereeniging van de beide Departments der bank, als zouden aldus ook de deposito's een gelijk recht op uitbetaling in goud erlangen als thans de biljetten, berusten moet op een onjuist inzicht in den huidige toestand. Immers reeds thans kunnen — het is bij iedere crisis, ook bij het uitbreken van den oorlog bewezen — de deposito's in den vorm van biljetten en mitsdien van een recht op goud worden opgevraagd. Het doet inderdaad eenigszins verwonderlijk aan in § 27 van het Cunliffe-rapport dezen passus aan te treffen.

Niet minder sterk staat Sir Edward Holden in zijn betoog inzake de weinige stabiliteit van de discontorente der Engelsche bank. Ook al is het de vraag of nog niet andere omstandigheden, o.a. verband houdend met de positie, die de Bank of England allengs in het algemeen in het Engelsche credietwezen was gaan innemen — waarin de commissie juist wijziging wil brengen — hierbij een rol spelen, zoo blijft het een feit, dat sinds de Peel Act de Engelsche Bank 473 maal haar disconto heeft gewijzigd tegen de Fransche bank in hetzelfde tijdperk 123 maal en de Pruisische, later Duitsche centrale bank 212 maal. Uitvoerig licht Sir Edward Holden vervolgens toe, waarom voor het bedrijfsleven een instabiele discontorente zulk een ernstig bezwaar is. Opvoering van het disconto tot 10 pCt. bij overschrijding van de enge grenzen der Peel Act kan eveneens zeer overdreven zijn. Dit moet toch geheel afhangen van de oorzaken, die tot de toeneming van den geld- en credietvraag aanleiding hebben gegeven.

Ook het voorstel van de commissie tot geleidelijke vervanging van de currency notes door bankbiljetten van kleiner bedrag, geeft Sir Edward aanleiding tot opmerkingen, die echter minder klemmend schijnen en wel eenigszins den indruk maken ingegeven te zijn door den wensch in de huidige krachtsverhouding tusschen de joint stock banks en de Bank of England zoo weinig mogelijk verandering te brengen. Een gelijk streven straalt door in zijn bedenkingen tegen het voorstel de goudvoorraden van de joint stock banks over te brengen naar de Bank of England, waartegenover de Bank of England zich dan naar het voorstel der commissie, bereid zou verklaren om, telkens wanneer het noodig mocht zijn, kort schatkistpapier van de

banken te herdisconteeren. Ook hier roemt Sir Edward de zelfstandigheid der joint stock banks en vreest hij, dat de Engelsche bank, vooral wanneer haar huidige organisatie gehandhaafd wordt — en hierin heeft hij misschien wel eenigszins gelijk — voor bezwaren kan komen te staan. Ook over bemoeienis van de Engelsche Bank met alle goudexporten is hij niet te spreken. Opvoering van de gouddekking der currency notes acht ook hij wenschelijk, echter in handen van de Regeering en niet van de Engelsche Bank. Waar hij bovendien de joint stock banks hun goudvoorraden wil laten behouden komt dit hierop neer, dat er dus in de toekomst op drie plaatsen goudvoorraden zouden worden aangehouden.

Zoo sterk als Sir Edward's betoog tegen de huidige kunstmatige constructie van de Bank of England een ieder, die met de elders bestaande stelsels op de hoogte is, toeschijnen moet, zoo zwak zal men geneigd zijn zijn verzet tegen een meer op den voorgrond treden van de Engelsche Bank te achten. Chacun prêche pour sa paroisse!

Sir Edward's beschouwingen vormen na enkele korte besprekingen in de weekbladen en in het December-nummer van het Bankers' Magazine, de eerste principieele be- en tevens veroordeeling van het Cunliffe-report. Dat, hoeveel waars er overigens ook in zijn beschouwingen gelegen moge zijn, hiermede tevens het laatste woord over het vraagstuk zou zijn gezegd, valt echter moeilijk vol te houden noch te verwachten.

B.

VERBINDING TUSSEN SPOOR. EN WATERWEG.

In het nummer van 1 Januari l.l. werden eenige belangwekkende beschouwingen geleverd over de uitgeoefende en voorgenomen verbeteringen van onze scheepvaartwegen en werd ook met een enkel woord de aandacht gevestigd op de merkwaardige herleving van de belangstelling voor de binnenscheepvaartwegen, welke elders valt te constateeren.

Die grootere belangstelling, welke zich zoowel in Europa als in Amerika vooral sedert den aanvang dezer eeuw heeft geuit en haar oorzaak vond in de congestie van het spoorwegwezen, is uiteraard tijdens den oorlog, toen die congestie veelal in een acuut stadium geraakte, nog toegenomen.

De met die herleving elders veelal gepaard gaande strijd over de superioriteit van den spoor- dan wel van den waterweg, in Frankrijk b.v. tusschen de zgn. „canalistes" en „ferristes" gevoerd, kennen wij hier niet.

De uiterst gunstige positie van ons land met betrekking tot het waterverkeer heeft hier steeds het groote nut der waterwegen zoozeer in het oog doen springen, dat veeleer de rijkdom aan waterwegen den spoorwegaanleg heeft vertraagd, dan dat, zooals elders, de opkomst der spoorwegen oorzaak is geweest voor verwaarloozing der waterwegen. Toch is er juist doordien overvloed van scheepvaartwegen wellicht geen land, waar het antagonisme tusschen spoor- en waterweg zoo sterk tot uiting komt als in Nederland.

Eenerzijds hebben de talloze overbruggingen, waaronder pl.m. 200 beweegbare, den spoorwegaanleg veelal zeer kostbaar gemaakt en zullen zij, wegens de steeds hogere eischen, welke zoowel het spoorweg- als het scheepvaartverkeer aan die bruggen stelt, (verdubbeling, verzwaren, verhooging), eerlang opnieuw groote uitgaven vragen; voor den spoorweg-exploitant beteekenen zij een aanzienlijke verzwaren, van de onderhoudsrekening alsmede, indien hoog gelegen, van tractiekosten, en, indien beweegbaar, van personeelkosten; voor de scheepvaart vormen die meendeels laag op het water gelegen en slechts periodiek, soms zelfs slechts sporadisch, opening toelaten- de bruggen een ernstige belemmering, te onaan- namer wijl zij van een concurrent ondervonden wordt.

Anderzijds wordt vermoedelijk nergens scherper tusschen scheepvaart en spoorweg geconcurrerd dan hier te lande; die concurrentie heeft steeds haar stempel gedrukt op onze spoorwegtariefpolitiek met hare sterk aflopende barèmes, hare talloze speciale tarieven, waarvan vele bij gestremde scheepvaart buiten werking treden en met hare groote vrijheid in het sluiten van vervoerovereenkomsten; de verandering, die de oorlog hierin heeft gebracht, zal ongetwijfeld spoedig weer verdwijnen en de concurrentie zal herleven, en wel eer verscherpt dan verzwaakt, niet alleen wegens de voorgenomen uitbreidingen en verbeteringen der waterwegen, maar ook vooral en reeds dadelijk tengevolge van de steeds verder voortschrijdende concentratie in de exploitatie onzer spoor- en tramwegen.

Intusschen niet voor de concurrentie maar voor de samenwerking tusschen spoor- en waterweg willen, blijkens het opschrift, deze regelen de aandacht vragen; deze samenwerking, zich uitende in de bevordering van de overlading van schip in wagon of omgekeerd, in wat de Duitschers noemen „Umschlagsverkehr" en „Umschlagstarife" laat uiteraard weinig te wenschen over in de zeehavens; want al komt ook op het Continent tusschen den spoorweg en de zeevaart concurrentie voor, als regel zullen toch in de zeehavens die beide, elk op de grens van zijn gebied gekomen, elkaar gaarne de hand reiken, evenzeer ligt het voor de hand, dat over het algemeen het zoetwater minder aantrekkingskracht op de spoorwegen uitoefent; daar treedt de belangenstrijd naar voren, het streven om de eenmaal ten vervoer verworven goederen geheel of zoover mogelijk, zij het ook langs omwegen, ter bestemming te voeren.

In Oost- en Midden-Europa is die „watervrees" steeds minder heerschende geweest dan in het Westen, hetgeen ook zeer wel verklaarbaar is, aangezien de groote en voor de scheepvaart gunstige rivieren als Rijn, Elbe, Oder, Donau, Wolga, enz. voor vele spoorwegen van hun uitgestrekte stroomgebied eenzelfde beteekenis hebben als de zee voor de spoorwegen in het algemeen; vooral in een zoo uitgestrekt en weinig ontwikkeld land als Rusland was men bij den aanleg der spoorwegen wel op samenwerking met de groote waterverkeersaderen, welke dat land doorsnijden, aangewezen; dat ook in Midden-Europa en speciaal in Duitschland met zijn zooveel dichter net van spoorwegen, waarvan vele parallel loopen met de groote waterwegen, het binnen-Umschlagsverkeer zoo groote ontwikkeling heeft verkregen, is mede toe te schrijven aan de tegenstrijdige belangen van de vele Staten en Spoorwegcomplexen, door die rivieren met de zee verbonden, welke belangentegenstelling nog werd verscherpt door het dienstbaar maken door Pruisen van zijne spoorwegtarieven aan de beschermende economische politiek; daardoor werden de spoorwegen der achtergelegen Staten genoopt samenwerking te zoeken met de vrije waterwegen en ontstond een Umschlagsverkeer als te Gustavsborg en te Mannheim op den Rijn, te Riesa en te Tetschen op de Elbe, waartegenover Pruisen zich dan weer uit concurrentie-oogpunt genoopt zag tot het scheppen of bevorderen van overlaadverkeer te Frankfurt a/M., Schönebeck, Maagdenburg, enz.

Intusschen het groot aantal overlaadhavens, ook daar waar motieven als bovenstaande niet aanwezig waren, pleit wel voor de meening, dat ook het stelsel van spoorwegexploitatie in de „Midden-Staten", waarbij het algemeen belang meer op den voorgrond pleegt te worden gesteld dan in de landen der particuliere exploitatie, Frankrijk, Engeland en Amerika, van invloed is geweest op de ruimere opvatting, welke ginds bestaat omtrent de samenwerking tusschen spoor- en waterweg; de reactie, welke in de latere jaren, door tollen het waterverkeer wenshende te belemmeren, bedenkelijk veld won, mag thans, nu wij schijnen te gaan naar internationalisatie der groote waterwegen en verscherping der belangentegenstellingen in Mid-

den-Europa, wel als gestuit worden beschouwd. ¹⁾ Ook in die andere landen is intusschen sedert eenige jaren een kentering ingetreden. Zoo is in Frankrijk, waar de spoorwegmaatschappijen zich ten deze steeds zeer afkeerig hebben betoond, in 1908 door eene wet betreffende „le raccordement des voies de fer avec les voies d'eau" getracht de leemte, die ten deze in de spoorwegconcessies bestond, aan te vullen; zoo werd te zelfder tijd door President Roosevelt een staatscommissie benoemd ter bevordering van meerdere samenwerking tusschen spoor- en waterweg en verscheen nog in het eind van het vorig jaar een rapport van een Engelse parlementaire commissie over dit ook daar actueele vraagstuk.

De vraag rijst hoe het in ons land, waar de concurrentie tusschen spoor- en waterweg zoo'n groote rol speelt, met de bedoelde samenwerking tusschen die twee staat. Daaromtrent mogen in het volgend nummer eenige beschouwingen volgen.

Ho.

DE SUIKERHANDEL IN 1918.

Onze medewerker schrijft:

Ook gedurende het afgelopen jaar stond de suikerhandel in de voornaamste consumptielanden onder controle der Regeeringen, zoodat van een handel in den waren zin van het woord in die landen moeilijk sprake kan zijn. De totale wereldproductie van suiker bleef vrijwel stabiel; hetgeen de bietsuikeroogsten minder opleverden, werd bijna goedge maakt door grotere rietsuikerproducties, terwijl verminderde consumptie er voor zorgde, dat in de reeds kleine wereldvoorraden geen nieuwe bres werd geslagen. De totale zichtbare voorraden waren dan ook aan het einde van het jaar ongeveer even groot als een jaar geleden, zoodat blijkt uit het volgende overzicht van F. O. Licht, aangevuld met de laatst bekend geworden cijfers uit Amerika:

		1918	1917
Duitschland..	1 Sept.	240.000	400.000 tons
Oostenrijk ..	1 "	200.000	250.000 "
Frankrijk ..	1 "	35.000	40.000 "
België	1 "	48.500	50.539 "
Nederland ..	31 Dec.	70.081	136.515 "
Engeland....	31 "	381.850	196.750 "
Totaal Europa ..		975.431	1.073.804 tons
V. S. v. N.-A.	} 27 Dec.	11.387	5.949 tons
3 Atl. havens			
Cuba-havens..	23 "	100.859	2.000 "
Totaal		1.087.677	1.081.753 tons

Daarbij dient echter in aanmerking genomen te worden, dat de voorraden op Java, die op verscheping wachtten aan het einde van 1918 ongeveer 250.000 tons grootter waren dan een jaar tevoren.

De loop der prijzen in de verschillende consumptielanden wordt geïllustreerd door de volgende staten van Dr. Prinsen Geerligts, aantoonende de prijzen per 100 K.G. inclusief rechten en accijns op resp. 1 Januari en 1 November 1918:

	1 Jan. 1918	1 Jan. 1919
Zweden	f 40,23	f 49,33
België	" 40,80	" 141,—
Duitschland	" 32,67	" 50,13
Vereenigde Staten ..	" 48,10	" 49,46
Nederland	" 51,50	" 55,50
Zwitserland	" 53,76	" 53,76
Engeland	" 55,26	" 68,83
Oostenrijk	" 65,—	" 123,—
Frankrijk	" 67,20	" 85,92
Spanje	" 72,96	" 74,40
Italië	" 108,—	" 108,—
Rusland	" 179,24	" 1566,—

Hieruit blijkt, dat terwijl in Zwitserland en Italië de suikerprijzen van regeeringswege op hetzelfde niveau gehouden konden worden, alle overige aangeduide landen kleine of groote — sommige landen zelfs zeer groote — prijsverhoogen te zien gaven. De

¹⁾ [Men zie hierbij No. 91, pag. 709. — Red.]

in Engeland plaats gehad hebbende prijsverhooving van ongeveer f 13 per 100 K.G. is uitsluitend veroorzaakt door eene verhooving van de inkomende rechten met 11s/8d per cwt. in Mei van het afgelopen jaar. Door het voeren eener verstandige inkooppolitiek onder controle der „Royal Commission on the Sugar Supply" was het niet noodig in Engeland den prijs voor de consumptie met meer dan het bedrag der vermeerde rechten te verhoogen, waaraan weliswaar eene strenge doorvoering gepaard ging der maatregelen, genomen tot verdere vermindering van het verbruik. De invoeren, het verbruik en de voorraden in Groot-Brittannië kunnen eindelijk weder in cijfers uitgedrukt worden. Nadat sedert de zware scheepvaartverliezen in 1917 deze officieele statistieken niet meer openbaar gemaakt waren, werd eenige weken geleden door den Board of Trade weder de volgende statistiek over 1918 gepubliceerd:

	Jan./Dec. '18	Jan./Dec. '17
Import Rietsuiker	1.278.532	1.216.224 tons
" Bietsuiker	7.787	1.815 "
" Geraffineerd	20.991	169.470 "
Totaal import	1.307.310	1.387.509 tons
Voorraad in entrepôt (einde Dec.)	353.400	165.700 "
" „ raffinader. „ „	28.450	31.050 "
Productie der „	739.083	713.931 "
Totaal binnenl. verbruik	941.228	1.099.190 "

Hieruit blijkt, dat de import in 1918 slechts 80.000 tons, het verbruik echter 150.000 tons verminderde. De voorraden waren aan het einde van het jaar 185.000 tons grooter dan einde 1917, zoodat in 1918 blijkbaar ook minder geëxporteerd werd. De Britsche raffinaderijen bleven echter op dezelfde capaciteit doorwerken, hetgeen uit hare bovenstaande productiecijfers blijkt. De in Engeland geïmporteerde suiker bestond in hoofdzaak uit Cuba-suiker en rietsuiker uit de eigen koloniën. Java, dat in de voorafgaande jaren een groot deel der aanvoeren in Engeland vormde, had in 1918 slechts een zeer bescheiden aandeel daarin wegens gebrek aan schepen voor het transport. De Brusselsche Conventie werd in Augustus door Engeland opgezegd, ¹⁾ waaruit velen de gevolgtrekking maken, dat Engeland voornemens is aan de suiker uit eigen koloniën voorkeursrechten te verleenen.

Nederland voerde in de eerste maanden van het jaar nog het een en ander uit, voornamelijk naar Engeland, Duitschland en Zweden. In den loop van het eerste halfjaar echter nam het binnenlandsch suikerverbruik tengevolge van de strenge rantsoenering van andere verbruiksartikelen zóo sterk toe, dat de Regeering zich genoodzaakt zag ook suiker in de distributie op te nemen, aangezien de voorraden — alhoewel toereikend voor een normaal verbruik — niet berekend waren op eene dergelijke verhoogde consumptie, zooals die uit ondervolgenden staat blijkt:

	1918	1917
Januari	14.289	11.870 tons
Februari	13.872	10.992 "
Maart	18.392	15.877 "
April	21.688	15.030 "
Mei	21.674	15.376 "
Juni	22.562	16.239 "
Juli	24.052	15.988 "
Augustus	16.243	16.847 "
September	14.150	18.462 "
October	13.510	16.309 "
November	14.581	15.799 "
December	14.544	13.584 "
Totaal	209.557	182.373 tons

Na het invoeren der distributie met een rantsoen van ½ pond per week per hoofd, werd het verbruik weder tot normale afmetingen teruggebracht, doch van export kon toen geen sprake meer zijn. De productie van den oogst 1917/18 bedroeg ongeveer 200.000 tons, terwijl de nieuwe oogst op 175.000 tons geraamd wordt.

In Duitschland en de landen, die Oostenrijk en

¹⁾ [Zie ook No. 153, pag. 1070.]

Hongarije vormden, lijdt het binnenhalen van den oogst onder gebrek aan transportmiddelen en werkvolk, terwijl kolengebrek stagnatie bij de werkzaamheden in de fabrieken veroorzaakt. Het is niet waarschijnlijk, dat voor Duitschland de matig geraamde oogst van 1.400.000 tons bereikt zal worden, tegen een oogst van 1.600.000 tons in 1917/18. Toen werd echter een belangrijk kwantum verwerkt in de oorlogsindustrie voor ontplofbare stoffen, terwijl nu de geheele oogst ter beschikking van de voedselvoorziening komt. De maximumprijzen voor beetwortels en suiker werden in Duitschland en Oostenrijk van regeeringswege verhoogd, doch wat Duitschland betreft nog niet voldoende om een grooteren uitzaaï in het a.s. voorjaar te waarborgen.

Frankrijk kon slechts ongeveer 100.000 tons produceeren tegen 200.000 tons in 1917. Aanplant en verwerking ondervonden aldaar veel tegenspoed. Bij eene strenge rantsoeneering was het land voornamelijk aangewezen op aanvoer uit de koloniën en Cuba.

Treurig is het in *Rusland* met de suikervoorziening gesteld. De oogst 1917/18 viel reeds zeer tegen en over den nieuwen oogst ontbreken nog alle gegevens. Van tijd tot tijd komt er nog wat suiker over Wladiwostok het land binnen, afkomstig van Java, via Japan, doch veel is dat niet bij volslagen gebrek aan regeling van het binnenlandsch transport.

Italië, Zwitserland, Noorwegen en Zweden voorzagen in de meest dringende behoeften door aanvoer van Cuba- en Javasuiker.

De *Vereenigde Staten*, die elk jaar groote fluctuaties op de suikermarkt te zien gaven, vertoonden in 1918 onder toezicht van der Food-Controller eene kalme markt. Bij het begin van het jaar werden 2½ miljoen tons van den nieuwen Cuba-oogst door de International Sugar Committee aangekocht voor levering van twee derde aan de Ver. Staten, terwijl een derde door de Royal Commission in Londen werd overgenomen ter verdeling aan de geallieerden in Europa op basis van den voor Cuba-planters zeer bevredigenden prijs van circa 4,60 c. fob Cuba.

Later werd ook het restant van den ten slotte 3.445.000 tons opleverenden oogst door deze combinatie opgenomen. Het hoogste productiecijfer van den Cuba-oogst was tot dusver 3 miljoen tons geweest, het was eene uitkomst voor de suikerconsumenten, die wegens gebrek aan schepen hunne behoefte niet in het veraf gelegen Java konden dekken, dat Cuba hun ½ miljoen tons meer leverde dan in de beide voorafgaande jaren. Door het groote contract met de Cubaansche regeering, die voor de planters optrad, kon dan ook de distributie van dezen oogst op eene onder de gegeven omstandigheden redelijke prijsbasis zonder noemenswaardige fluctuaties plaats hebben.

Waarschijnlijk door het succes van deze operatie, liet men zich verleiden om reeds in September een dergelijk contract af te sluiten voor den nieuwen Cuba-oogst, die in December zoude beginnen en op bijna 4 miljoen tons geraamd wordt, waarbij echter een aanmerkelijk hoogere prijs door de Cuba-planters bedongen werd, n.l. 5,50 c. fob. Kort daarop werden de onderhandelingen over wapenstilstand en wereldvrede ingeleid, waardoor deze reuzentransactie — zoo groot als de wereld nog weinig gezien heeft — van koopers standpunt onnoodig en onvoordeelig schijnt. Onnoodig, omdat met den naderenden vrede spoedig meer scheepsruimte beschikbaar zoude komen om ook uit de meer verwijderd liggende productielanden suiker te kunnen aanvoeren, die zodoende in concurrentie zal kunnen treden met Cuba, welke suiker immers vanzelf Amerika in den schoot kan vallen. Onvoordeelig, omdat onder de gewijzigde omstandigheden de door Cuba bedongen prijs te hoog scheen. Het is dan ook begrijpelijk, dat dadelijk daarop van Cubaansche zijde pogingen in het werk werden gesteld om ook de oogsten van volgende jaren reeds nu door bemiddeling der Amerikaansche Regeerings-

Commissies te verkoopen, doch even begrijpelijk is het, dat noch de Amerikaansche, noch de Britsche raffinadeurs ten gunste daarvan zullen adviseeren.

In Juli werd te Washington de „Sugar Equalization Board” gevormd als een der onderdeelen van de Food Administration met de taak toezicht te houden op aankoop, kostprijzen en behoorlijke verdeling der voorraden. Ingaande 15 Juni werd in de Ver. Staten het verbruik voor de huishouding op 3 lbs per persoon per maand gelimiteerd en op 1 Augustus werd dit rantsoen verlaagd tot 2 lbs. Op 1 November kon weder eene verhooging plaats hebben tot 3 lbs en op 1 December werd het verbruik weder geheel vrijgesteld. Ook de voor de industrieën voorgeschreven beperkingen werden toen opgeheven, al blijft de regeering op gepaste zuinigheid bij het gebruik van suiker aandringen. Men taxeert, dat door de verschillende rantsoeneeringsmaatregelen gedurende de maanden Juli t/m. November de consumptie met ongeveer 800.000 tons verminderd is.

Zooals reeds gezegd waren de fluctuaties uit den aard der zaak gering. Het jaar begon met een officieelen prijs voor ruwsuiker van 6.005 c. spot New York, die tegen einde Juli op 6.055 c. gebracht werd. In September vond eene belangrijke verhooging plaats tot 7,28 c., die in verband stond met den door Cuba voor den volgende oogst bedongen hooger prijs.

In het Overzicht van den Suikerhandel in 1917, voorkomende in No. 111 van dit tijdschrift, werd gezegd: „Geen suikermarkt heeft in het afgelopen jaar zoovele emoties doorgemaakt als de Java-markt.” Hetzelfde geldt voor het jaar 1918 in zelfs nog verscherpte mate. Bij het begin van het jaar lag op Java nog een onverscheppte voorraad van ongeveer 14 miljoen picols, waarvan slechts een klein gedeelte naar het buitenland verkocht was. De grootste houdster van onverkochte suiker uit den oogst 1917 was toen de Java-Suikervereeniging. In Januari vonden de eerste verkoopen uit den nieuwen oogst plaats op basis van $f 9\frac{1}{2}$ p. pic. voor Superieur en $f 8$ voor No. 16 en h. Vergeleken met de waarden op de groote consumptie-markten in het Oosten en in Europa, waren deze prijzen volstrekt niet hoog te noemen — al drukte daarop nog eene hooge vracht — en deze prijsbasis had ook wel voor Java-suiker gehandhaafd kunnen worden, wanneer de suikerfabrikanten voor den oogst 1918 tijdig eene verstandige verkooppolitiek gevolgd hadden. Het aanbod van nieuwen oogst suiker werd echter steeds grooter naarmate het tijdstip van opening der campagne naderde. Bij het beperkte aanbod van scheepsruimte kon slechts een klein deel plaats vinden en de telkens lagere prijzen, die door de individuele verkoopers geaccepteerd werden, hadden slechts tengevolge, dat de buitenlandsche koopers — niet wetende hoe laag de prijzen nog konden gaan — zich ten slotte nagenoeg geheel van de Java-markt terugtrokken. In Juli werden de nog nooit gekende prijzen van $f 5\frac{1}{2}$ voor witte Java-suiker uit den oogst 1918 en $f 5$ voor oogst 1917 bereikt en vertoonde zich op deze lage prijsbasis meer kooplust, zoodat niet onbelangrijke partijen daartoe afgedaan werden. De toestand was voor vele suikerfabrieken toen uiterst kritiek. De marktwaarde was ver beneden kostprijs gedaald en de beleeningswaarde bij de Banken daalde in evenredigheid. In dezen tijd vielen de onderhandelingen tusschen de suikerfabrikanten en exporteurs, ten doel hebbende het scheppen van toestanden, die het aan de suikerfabrikanten mogelijk konden maken voor dat gedeelte van den oogst, dat verkocht en verscheept kon worden, prijzen te bedingen, meer in overeenstemming met de marktwaarde van het artikel elders. Men vergelijkte de artikelen „Organisatie van den Suikerhandel op Java” in de Nos. 132 en 136.

Ten slotte bemoeide zich einde Juli de Ned. Ind. Regeering met deze belangrijke kwestie en kwam door hare bemiddeling eene voorloopige overeenkomst tot stand tusschen de fabrikanten en de voornaamste

exporteurs, met het onmiddellijk gevolg, dat minimumprijzen werden vastgesteld van $f 7\frac{1}{2}$ voor Supérieur, $f 6\frac{1}{2}$ voor No. 16 en h. en $f 6$ voor No. 12/14, beneden welke prijzen niet verkocht mocht worden op straffe van weigering eener uitvoervergunning. Eene commissie werd door de Regeering ingesteld, bestaande uit producenten en exporteurs, om over het verlenen van uitvoervergunningen in verband met deze bepaling te beslissen. Zoodra de buitenlandsche afzetgebieden gewaar werden, dat beneden de minimumprijzen niets meer te koop was, betaalde men coulant deze prijzen en werden de afdoeningen hoe langer hoe omvangrijker, vooral de Java'sche firma's voor rekening van Amerika belangrijke hoeveelheden kochten, ter verscheping met Japansche schepen, die in verband met eene economische overeenkomst aan Amerika afgestaan moesten worden en waarvoor nu eene lagere vracht voor suiker geaccepteerd werd teneinde niet in ballast naar Amerika te behoeven te gaan.

Verwondering verwekte het, dat de fabrikanten weder groote kwantiteiten aan locale speculanten van Chineeschen en anderen landaard verkochten niettegenstaande de dure ervaringen, eerst een jaar geleden met die soort koopers opgedaan. Intusschen hadden zich in het begin van Augustus na lange onderhandelingen te Amsterdam de verschillende Suiker Cultuurbanken aaneengesloten en aldaar opgericht de „Vereenigde Javasuiker-Producenten”, waarbij zich successievelijk alle in Nederland en het meerendeel der in Indië gevestigde Maatschappijen, die de suikercultuur op Java uitoefenen, aansloten. Na de plaats gehad hebbende groote verkoopen werden in September de minimumprijzen eenigszins verhoogd. Spoedig daarop gaven de onderhandelingen over den wapenstilstand het signaal tot de bij het naderen van den vrede algemeen verwachte hausse in Java-suiker, die zich dan ook zeer vlug voltrok, zoodat einde October reeds een prijs van $f 13$ voor Supérieur bereikt werd.

Einde October werd door de gecombineerde suikerfabrikanten de voorloopige overeenkomst met de exporteursvereniging opgezegd, hetgeen eene tijdelijke verflauwing der Javamarct met lagere afdoeningen ten gevolge had. De markt herstelde zich echter spoedig, de Vereenigde Javasuiker-Producenten konden nog voor het einde van het jaar hun geheele restant witte suiker tot prijzen van $f 13$,— en $f 13\frac{1}{2}$ aan exporteurs verkoopen en het grootste gedeelte van de nog onverkochte suiker No. 16 en h. tot $f 12$ en $f 12\frac{1}{2}$, hoofdzakelijk bestemd voor de „Royal Commission”. De geheele oogst 1918 was einde December op één miljoen pic. No. 16 en h. na verkocht.

De eerste verkoopen uit oogst 1919 vonden plaats in October, toen niet bij de Vereenigde Javasuiker-Producenten aangesloten fabrieken tot $f 10\frac{1}{2}$ voor No. 12/14 het een en ander verkochten. Bij de vlugrijzende markt werd medio November door Japansche koopers reeds $f 12\frac{1}{2}$ betaald, waartoe ook de Vereenigde fabrikanten niet onbelangrijke partijen afsloten, zoodat aan het einde van het jaar ruim $1\frac{1}{2}$ miljoen picols uit den volgenden oogst verkocht waren.

Het jaar 1918 gaf dus den volgenden prijsloop van witte Javasuiker te zien: Begonnen op circa $f 10$ daalde de prijs successievelijk tot $f 5$ in Juli om dan tot einde van het jaar tot $f 13\frac{1}{2}$ te stijgen. Dergelijke groote fluctuaties in den prijs voor Javasuiker binnen een jaar zijn tot dusver nog niet voorgekomen. In het nieuwe jaar zijn de prijzen verder gestegen. De prijsstijging van Javasuiker, waarvan de waarde gedurende geruimen tijd ver beneden die van alle overige productie- en consumptielanden gelegen heeft, houdt natuurlijk nauw verband met het door den vrede disponibel komen van scheepsruimte en de daling op de vrachtenmarkt, die nu eene nivelleering der waarden op de verschillende wereldmarkten mogelijk maken.

De afschepingen van Java waren gedurende de eerste twee maanden van het jaar niet onbevredigend, doordat de hooge vrachten, die voor het suikervervoer naar Britsch-Indië, China en Japan betaald werden, een groot aantal Nederlandsche schepen aantrokken. Hierin kwam tijdelijk stagnatie door het opvorderen van Nederlandsche schepen door de Geallieerden in Maart, totdat in Mei de vaart in de Oostersche wateren weder geregeld was. Gedurende de rest van het jaar hebben vooral Japansche schepen een groot aandeel gehad bij het transport van Javasuiker. De maandelijksche afschepingen laten zich als volgt vergelijken met het voorafgaande jaar:

	1918	1917
Januari	88.000	49.000 tons
Februari	87.000	49.000 „
Maart	47.000	54.000 „
April	37.633	38.886 „
Mei	136.000	57.000 „
Juni	95.000	80.000 „
Juli	108.000	110.000 „
Augustus	137.000	121.000 „
September	167.560	146.520 „
October	140.000	144.934 „
November	220.000	168.747 „
December	141.000	116.000 „

Totaal 1.404.193 1.135.087 tons

Er zijn dus in 1918 totaal 1.404.193 tons = pl.m. 23 miljoen picols verscheept. De oogst, die in 1918 binnenkwam, heeft 28% miljoen picols opgeleverd, zoodat na aftrek eener normale binnenlandsche consumptie aan het einde van het jaar de voorraad op Java ongeveer 4 miljoen picols grooter was dan het jaar van te voren, met dat verschil echter, dat, terwijl toen de voorraden van 14 miljoen picols voor het grootste gedeelte nog in handen der suikerfabrikanten waren, de groote voorraad van thans reeds naar het buitenland verkocht is of aan speculanten op Java toebehoort. Terwijl hetgeen naar het buitenland verkocht is, geen druk op de markt meer kan uitoefenen, blijven de voorraden van locale speculanten een gevaar voor de markt, al is dit gevaar bij de tegenwoordige gunstige vooruitzichten voor Javasuiker niet zoo groot als onder andere omstandigheden.

In het begin van 1918 overwoog de Ned. Ind. Regeering om voor den suikerrietaanplant voor het oogstjaar 1919 een inkrimping met 25 pCt. voor te schrijven, teneinde gronden vrij te krijgen voor rijstaanplant, in verband met de moeilijkheden, aan den rijstaanvoer uit het buitenland verbonden. Later werd dit plan door de Regeering zelf voor ondoelmatig verklaard, doch bij de toen heerschende onzekerheid ten opzichte van de verkoopkansen van toekomstige oogsten besloten de meeste planters tot eenige inkrimping, die in doorsnee 15 pCt. van den geheelen aanplant omvat, waarbij echter er op gewezen mag worden, dat planters uit den aard der zaak die gronden, die het minst opbrengen, uitgeschakeld hebben. Tegen het einde van het jaar stelde de Ned. Ind. Regeering eene gedwongen inkrimping van den rietaanplant opnieuw op haar programma, ditmaal voor den aanplant-oogst 1920, die in de eerste helft 1919 in den grond komt, niettegenstaande hare vroegere verklaringen betreffende de ondoelmatigheid van een dergelijke maatregel, zie overigens No. 158, pag. 33 van dit tijdschrift. Bij de vele protesten hiertegen heeft zich thans ook geschaard de President der Nederlandsche Bank, Mr. G. Vissering, die naar verluidt dezer dagen in een telegram aan den President der Javasche Bank te Batavia krachtig opkwam tegen dezen dwangmaatregel, waardoor tegenover een belangrijk financieel verlies voor bevolking en Staat, slechts eene onbeduidende verhooging van de rijstproductie verkregen kan worden, terwijl tevens er op gewezen wordt, dat de wereldvoorziening met voedingsmiddelen een vollen Javasuiker-oogst noodig heeft en bij eene inkrimping daarvan niet kan worden verwacht, dat het buiten-

land zal medewerken om aan Ned. Indië te leveren hetgeen het uit de wereldproductie benodigt.

Het is volkomen juist, dat Java een voorname factor geworden is bij de wereldvoorziening van suiker en gedurende de eerstvolgende jaren zullen alle landen, die suikerriet verbouwen, flinke oogsten moeten opleveren om aan de behoefte der wereld aan suiker te kunnen voldoen.

DE VERKOOP VAN BANKA-TIN IN DEN VOLKSRAAD.

In het begin van 1917 is hier te lande in den breede de vraag besproken, of de verkoop van het door de Regeering op Banka gewonnen tin, welke tot dusver hier te lande plaats vond door tusschenkomst van de Ned. Handel-Maatschappij, doch door den oorlog in Indië had te geschieden, in de toekomst aldaar zou moeten blijven of weder gelijk tevoren, naar Nederland zou moeten worden overgebracht.

De discussie vond haar oorsprong in een vraag, door den Minister van Koloniën aan de Kamers van Koophandel van Amsterdam en Rotterdam gesteld, welke vraag op haar beurt gevolg was van een verhoog tot behoud van de nieuwe wijze van verkoopen, door het Indische Gouvernement tot de Regeering hier te lande gericht.

Zooals men zich zal herinneren adviseerden de beide geraadpleegde Kamers van Koophandel in verschillenden zin: de Amsterdamsche Kamer wenschte herstel van den verkoop hier te lande, de Rotterdamsche sprak zich uit voor handhaving van den door den oorlog ontstane toestand. Van beide adviezen en van de verdere daaruit voortgevloeide discussie werd in dit weekblad, 23 Mei 1917, blz. 386 v. — vgl. ook het ingezonden stuk op blz. 407 d.a.v. — een uitvoerig overzicht gegeven.

Uit de hier te lande ontvangen stukken nopens de behandeling van de Indische Begrooting voor 1919 in den Volksraad blijkt thans, dat het vraagstuk ook daar ter sprake is gekomen en dat zoowel de Volksraad als in zijn antwoord het Gouvernement de hun thans voor de eerste maal geboden gelegenheid, om van hun standpunt inzake het koloniaal beleid in het openbaar te getuigen, hebben aangegrepen, om ook in de hier besproken quaestie van hun meening te doen blijken.

Uit het verslag der Commissie van Rapporteurs — stukken Volksraad 1918 I—32, onderafd. 337 — blijkt, dat vele leden den tinverkoop in Indië wenschen te laten. Te Batavia heeft zich, naar het verslag het uitdrukt, een „vrij levendige” tinmarkt ontwikkeld met directen verkoop naar Japan en de Westkust van Amerika. Aan de Regeering werd de vraag gesteld, wat de ervaring sedert 1915 was geweest. De opmerking werd voorts gemaakt, dat het standpunt van den Minister om in deze zaak de Kamers van Koophandel te Amsterdam en Rotterdam te hooren, niet juist kon worden geacht. „Algemeen was men van oordeel, dat de vraag, welke wijze van verkoop Nederlandsch-Indië ten aanzien van zijne producten zou moeten volgen, in het minst niet beïnvloed mag worden door moederlandsche belangen, te minder, daar de laatstbedoelde belangen, waarop de Minister het oog had, van zuiver particulieren aard zijn.” Is een tinmarkt in Nederland een belang voor dat land, dan moet de verzorging van dat belang overgelaten worden aan de Nederlandsche kooplieden, aangezien het niet op den weg van Nederlandsch-Indië ligt op zijne kosten Nederlandsche particuliere belangen te bevorderen.

De Regeering is in haar antwoord — I. 42, onderafd. 337 — uitvoerig op deze beschouwingen teruggekomen. Aan de mededeeling, dat deze belangrijke aangelegenheid hare volle belangstelling heeft, verbindt zij het volgend, hieronder in zijn geheel en zonder commentaar weergegeven, betoog:

„Het betreft hier een kwestie, waarop de laatste

jaren steeds min of meer de aandacht van de Regeering was gevestigd. Reeds in medio 1911 werden bij de Regeering in het moederland zeer uitvoerig toegelichte voorstellen aanhangig gemaakt, daartoe strekkende, dat de door de Nederlandsche Handel Maatschappij genoten commissie en makelaarscourtage bij den verkoop van het Banka-tin in Nederland zouden worden verlaagd en anders de verkoop naar Indië zou worden verlegd. Met cijfers werd bij die gelegenheid aangetoond, dat de verkoop op den toenmaligen voet geschiedde ten nadeele van de Indische schatkist en in de periode van 1890 tot 1910 een winstderving ten gevolge heeft gehad van — zooals toenmaals werd berekend — ongeveer f 0,95 per picol, hetgeen neerkomt op een winstderving in dat twintigjarig tijdvak van in totaal 3½ millioen gulden. Over 1911, 1912 en 1913 is de winstderving veel grooter en bedraagt deze onderscheidenlijk f 1,79, f 2,53^o en f 2,61 per picol, indien men de opbrengst van het Banka-tin in Nederland met de opbrengst van het Billiton-tin te Batavia vergelijkt, en daarbij de veiligheidskosten, korting voor contante betaling, onkosten en renteverlies in rekening brengt.

„Bij het uitbreken van den oorlog was door de moederlandsche Regeering nog geen beslissing genomen. Aangezien echter, tengevolge van den oorlogstoestand, in Nederland geen Gouvernementsproducten meer konden worden verkocht, werd in het laatst van 1914 machtiging verleend om hier te lande Banka-tin te verkoopen. Met dien verkoop is sedert voortgegaan; op grond van de daarbij opgedane ervaring heeft de Regeering in October 1916 aan de Regeering in Holland voorgesteld, het Banka-tin ook na het einde van den oorlog hier te lande te verkoopen en den verkoop derhalve voorgoed naar Indië te verleggen.

„De Minister van Koloniën heeft Zich met dit voorstel niet dadelijk kunnen vereenigen, en Zich op het standpunt geplaatst:

1e. dat de tijd om in dezen tot een beginselverklaring te geraken nog niet is gekomen;

2e. dat zoolang de omstandigheden niet veranderen, met den tinverkoop hier te lande kan worden voortgegaan;

3e. dat wanneer weer normale omstandigheden zullen zijn ingetreden, zal kunnen blijken of de thans voor het Banka-tin verkregen nieuwe afzetgebieden ook in vreedstijd behouden zullen blijven.

„Zooals door vele leden is opgemerkt, heeft de Minister, alvorens zijn standpunt in dezen te bepalen, verschillende belanghebbenden bij den tinhandel in het moederland in de gelegenheid gesteld zich uit te spreken over de vraag, welke economische bezwaren, aan het belang van het moederland ontleend, tegen de overbrenging van de tinmarkt zijn aan te voeren.

„In de Tweede Kamer der Staten-Generaal, waar deze kwestie in de laatste jaren reeds meermalen ter sprake kwam, is door den Minister herhaalde malen als vanzelfsprekend vooropgesteld, dat de verkoop van het tin moet geschieden ter plaatse waar de meeste opbrengst kan worden verwacht. Vermeend wordt dan ook dat men er gerust op kan wezen, dat de in dezen t.z.t. te nemen beslissing niet dan door zuiver commercieele overwegingen zal worden beheerscht.

„In welken zin die beslissing zal uitvallen is voor de Regeering niet twijfelachtig, aangezien Zij ervan overtuigd is dat wanneer de tegenwoordige verkooppolitiek onder normale omstandigheden nog eenigen tijd wordt voortgezet, alle opgeworpen bezwaren denkbeeldig en ongegrond zullen blijken te zijn.

„Deze overtuiging is gegrond op de navolgende overwegingen en feiten.

„Naar de meening van de Regeering is het een in den grond onjuiste politiek een artikel als tin niet hier te lande, op de plaats van productie te verkoopen, zoodat het direct naar den consument kan worden gezonden, doch eerst te transporteren naar het moederland om het aldaar van de hand te zetten. Dit

veroorzaakt allerlei onnoodige kosten en renteverlies, waarmede de koopers uit den aard der zaak geen rekening houden en welke dan ook uitsluitend ten laste van het Gouvernement komen. Het is een illusie, indien men zou verwachten, die extra-onkosten in de meerdere opbrengst van het tin in het moederland terug te zullen vinden. Tin is geen kwaliteitsartikel dat eerst door de koopers moet worden getaxeerd, maar heeft evenals goud en zilver een zeker gehalte en kan ongezien worden gekocht. Dit is dan ook de reden waarom de tinprijzen te Amsterdam, in het algemeen gesproken, slechts zooveel hooger zijn dan de tinprijzen te Batavia, als het vervoer van Amsterdam naar de plaats van consumptie minder kost dan het vervoer naar den consument van uit Indië, m.a.w. de door het Gouvernement gederfde winst is gelijk aan het verschil tusschen de transportkosten direct van Batavia naar den consument en de kosten van vervoer via Amsterdam naar dezen, onder welke kosten natuurlijk ook alle bijkomende onkosten van opslag, provisie, renteverlies, e.d. zijn begrepen. In onze vroegere verkoopgestie stonden wij dan ook geheel alleen. Ook het op de Londensche markt verhandelde Straitstint wordt over het algemeen buiten Londen om, direct naar de Europeesche, Amerikaansche en Aziatische consumptieplaatsen vervoerd.

„Het spreekt vanzelf, dat het feit dat het tin ter plaatse aanwezig is en daarover dus onmiddellijk kan worden beschikt, gewicht in de schaal kan leggen. Zoo zal de Europeesche consument in vele gevallen geneigd zijn voor in Amsterdam aanwezig tin een, ook relatief, hooger prijs te betalen dan voor tin dat hij uit Batavia moet laten overkomen. Overwegend belang kan echter niet worden toegekend aan dezen factor, welke trouwens bij tinverkoop hier te lande evenzeer geldt voor de consumptieplaatsen welke dichter bij Batavia dan bij Amsterdam zijn gelegen. De vroeger gevolgde verkooppolitiek was noodzakelijkerwijs — de uitvoercijfers van vóór den oorlog wijzen het uit — beperkt tot een bepaald rayon. Verkoop van Banka-tin naar Australië is — om een sprekend voorbeeld te gebruiken — natuurlijk ten eenenmale uitgesloten, indien het tin eerst naar Amsterdam ten verkoop wordt getransporteerd. Het in Nederland geveilde tin werd dan ook hoofdzakelijk gekocht door vaste relaties, voornamelijk Duitschland en Oostenrijk-Hongarije, naar welke landen ongeveer vier vijfde gedeelte van de geheele Banka-productie werd uitgevoerd. In Amerika, dat jaarlijks méér dan driemaal onze geheele productie gebruikt, was het Banka-tin vrijwel onbekend.

„Van een bepaalde markt, welke speciale min of meer natuurlijke voordeelen biedt, kan dan ook bij een artikel als tin geen sprake zijn. Indien in Nederland tin wordt verkocht, geschiedt zulks uitsluitend, niet omdat het een zogenaamde tinmarkt is, maar omdat het Banka-tin daarheen wordt vervoerd. Trouwens indien inderdaad Amsterdam en Rotterdam bijzondere voordeelen bieden en het uit een zuiver commercieel oogpunt de voorkeur verdient het tin aldaar te verkoopen, behoeft de handel in het moederland zich die voordeelen niet te laten ontgaan, doch is niets eenvoudiger dan dat de Nederlandsche handel het tin hier te lande opkoopt, teneinde het in het moederland ter markt te brengen. Het is dan onnoodig en ook niet in het belang van den Nederlandschen handel, dat deze transacties — indien deze inderdaad, zooals van zekere zijde beweerd wordt, voordeelen afwerpen — geschieden door en voor rekening van het Indische Gouvernement.

„Dat de verkoop van tin hier te lande geen enkele onoverkomelijke moeilijkheid oplevert, heeft de ervaring van de laatste jaren afdoend bewezen. Aanvankelijk stond men voor de moeilijkheden waarmede elke nieuwe markt heeft te kampen. De handel hier te lande miste de noodige relaties, tengevolge van de voorheen gevolgde eenzijdige verkooppolitiek. Aange-

zien de vroegere relaties in de centrale rijken niet meer waren te bereiken, kon afzet slechts worden gezocht op de Londensche metaalmarkt, welke markt nagenoeg den geheelen tinhandel controleert. Daar Londen zich voorheen had gedekt in hoofdzaak door aankoop van Straits- en Bolivia-tin, waren aan het op de Londensche markt brengen van groote hoeveelheden Banka-tin eigenaardige moeilijkheden verbonden. Aanvankelijk ging de verkoop alhier eenigszins stroef en moest om zaken te kunnen doen, het Banka-tin onder Singapore-pariteit worden verkocht. Evenwel gelukte het den handel hier te lande betrekkelijk spoedig voor de geheele Banka-productie tegen de voor prima-kwaliteit geldende noteringen geregeld een afzet te vinden niet alleen op de Londensche markt, maar ook en zelfs voor het belangrijkste deel, direct in Amerika. In den laatsten tijd wordt, als gevolg van door den oorlog ontstane zeer bijzondere verhoudingen, het Banka-tin zelfs ver boven de Singapore-notering verkocht. De Regeering kan dan ook verklaren, dat de verkoop van het tin hier te lande kan worden genoemd een volledig succes.

„Als verkoopstelsel wordt gevolgd het ook te Singapore gevolgde systeem van dagelijksche biedingen van den handel. Tin is onderhevig aan dagnotering; het product wordt dagelijks op de Londensche metaalmarkt verhandeld, terwijl deze markt zich dekt door dagelijksche inkoop, en het zou niet verstandig zijn geweest hier te lande een afwijkend systeem in te voeren. Bovendien zou het maandelijks of om de twee maanden ter markt brengen van de Banka-productie zeer waarschijnlijk een prijsdaling veroorzaken. De verkregen resultaten hebben de juistheid van deze inzichten bevestigd.

„Het is op grond van de tevoren genoemde overwegingen, gesteund door het bij den verkoop hier te lande van het Banka-tin behaald succes, dat de Regeering, voor welke het vaststaat dat in dezen uitsluitend Indië's belang gewicht in de schaal mag leggen, van oordeel is, dat de thans bestaande toestand ook na den oorlog behoort te blijven bestendig en de tinverkoop derhalve hier te lande behoort te blijven geschieden.”

DE BELGISCHE NATIONALE BANK GEDURENDE DEN OORLOG.*)

Meer dan fr. 2500 millioen aan oorlogsschatting heeft België gedurende de 4-jarige vijandelijke bezetting aan Duitschland moeten betalen. Afgezien van de heffingen, waardoor onmiddellijk na den vijandigen inval verschillende gemeenten, met name Luik, Brussel en Antwerpen werden getroffen, legde de Gouverneur-Generaal aan het geheele land een eerste oorlogsschatting op van fr. 480 millioen bij besluit van 10 December 1914. De negen Provinciale Staten hadden voor de betaling te zorgen en wel voor fr. 40 millioen per maand.

De Belgen beschouwden de betaling per maand als een concessie, vooral daar zij steeds hoopten op een spoedige bevrijding van hun vaderland en de eerste oorlogsschatting ontmoette dan ook niet al te veel tegenstand, te meer, daar het Duitse Gouvernement zich verbond om alle requisities te betalen. De Banque Nationale stemde er in toe het geld door bemiddeling van het emissie-departement van de Société Générale aan de provincies te verstrekken tegen promessen.

Nauwelijks een jaar later volgde de tweede heffing tot eenzelfde bedrag. Thans weigerde de Bank dit bedrag op dezelfde wijze te financieren en gaf te kennen, dat zij niet meer dan een half milliard promessen der provincies in portefeuille kon nemen. Zooals van zelf sprak, volgden op deze weigering verschillende dreigementen en scherpe maatregelen van de zijde van het Duitse Bestuur. De Commissaris

*) Vervolg en slot van de bijdragen ter zake in Nrs. 159 en 160.

von Lumm gebood de Bank hem telkens te berichten, wanneer vergaderingen van het Bankbestuur zouden worden gehouden en hem de agenda en het proces-verbaal der vergadering over te leggen. Hij behield zich het recht voor om naar die vergadering een vertegenwoordiger te zenden, die gemachtigd zou zijn ongepaste discussies te verbieden en de vergadering op te heffen, indien aan zijn bevel geen gevolg zou gegeven worden. Daarenboven verhoogde de Commissaris de cautie, welke de Bank had moeten stellen, van 2 op frs. 5 miljoen.

Intusschen hadden de provincies noodgedwongen zich verplicht ook het bedrag der tweede heffing op te brengen en voor de financiering verwees von Lumm de Staten naar de particuliere banken, elk dezer een bepaalde participatie opleggende.

De Nationale Bank volhardde bij hare houding om buiten de onmiddellijke financiering van deze heffing te blijven. Wel verklaarde zij zich bereid om zoo noodig handelspapier van de Banken in disconto te nemen, waarvan volgens hare statuten één tekening zou kunnen vervangen worden door een depôt van „bons de provinces" tot 80 pCt. van de nominale waarde. Deze houding kostte der Bank een boete van fr. 50.000.

De derde oorlogsschatting van fr. 300 miljoen, opgelegd den 20sten November 1916, ontmoette een algemeene weigering bij de Provincies, waarbij als hoofdmotief gold de ellendige toestand van de bevolking, veroorzaakt door de deportatie van een menigte Belgen naar Duitschland. De Gouverneur-Generaal vernietigde echter eenvoudig de besluiten der Provinciale Staten en machtigde de Deutsche militaire Gouverneurs om de noodige contracten te sluiten, ten einde de betaling van de oorlogsschatting te verzekeren. Tegelijkertijd ontvingen de Belgische Banken een ultimatum van von Lumm om daartoe maandelijks fr. 50 miljoen te storten onder bedreiging, dat bij weigering zij onder dwangbeheer gesteld zouden worden en het bedrag tot fr. 80 miljoen per maand zou worden opgevoerd. De Banken, die voor het geweld moesten wijken, kregen van de Nationale Bank toezegging van steun, zonder dat deze voor de eventueele hulp enig profijt wilde trekken.

De drie oorlogsschattingen, welke met telkens korter tusschenpoozen volgden, dreigden België met absoluten ondergang. Alle welsprekende tot de Deutsche Regeering en ten leste tot den Keizer persoonlijk gerichte betoegen, waarvan de tekst volledig in het Rapport is opgenomen, mochten niet baten en hadden slechts ten gevolge, dat vooraanstaande Belgen naar Duitschland werden gedeporteerd o.a. ook de heer O. Lepreux, directeur der Nationale Bank. Deze toch had in eene kernachtige verklaring het Deutsche Bestuur er op gewezen hoe dit, zich bij het opleggen van de oorlogsschattingen voortdurend beroepend op de bepalingen van het verdrag van Den Haag, inderdaad op ergerlijke wijze die bepalingen had geschonden. Terwijl deze bepalingen juist ten doel hadden de middeleeuwsche oorlogsmisbruiken van brandschatting, plundering en geweldenarijen ten opzichte van particulier eigendom te vervangen door het opleggen van oorlogsschattingen ten behoeve van de bezettingslegers, hadden de Duitschers België letterlijk leeggemaakt en het gerequireerde voor een groot deel naar Duitschland overgebracht.

Vervolgens vermeldt het rapport nog het afnemen door het Deutsche Gouvernement van het bij de Banque Nationale en de Société Générale in kas zijnde Deutsche bankpapier. Doordat het Belgische bankbiljet door de bevolking zooveel mogelijk werd opgepot, bestond de circulatie al meer en meer uit Deutsch bankpapier, dat zich ook langzamerhand bij de Banque Nationale en de Société Générale had opgehoopt. Van Deutsche zijde werd er reeds in het begin van 1916 op aangedrongen, dat de markenbiljetten naar Duitschland, waar gebrek aan betaalmiddelen heerschte, zouden worden teruggezonden.

De Banque Nationale en de Société Générale, die daartegen een rentedragend te goed zouden krijgen bij een Duitsch banken-consortium, weigerden echter hardnekkig op deze wijze aan den vijand kapitaal te fourneeren. Op deze weigering volgde de arrestatie van den heer Carlier, directeur der Nationale Bank en zijn deportatie naar Duitschland, waar hij moest blijven van 1 Augustus 1916 tot 7 November 1918, den dag, waarop de wapenstilstand werd gesloten.

Het bestek van dit artikel laat niet toe om in den breede in te gaan op de in volledigen tekst in het Rapport voorkomende vertoogen, door de Deutsche overheid gericht tot de twee financiële instellingen om de overbrenging van het Deutsche bankpapier goed te praten. De merkwaardigste beweringen, waarvan in het verslag melding gemaakt wordt, zijn wel, dat België door Duitschland niet als een vijandelijk land werd beschouwd en dat dank zij de zorg van de Deutsche overheid voor de economische behoeften van België, dit land zich mocht verheugen in normale omstandigheden op het gebied van financiën en credietwezen. Opmerkelijk is ook, dat, naar wij lezen, de mogelijkheid in het vooruitzicht werd gesteld, dat de inwisselbaarheid van de mark op de basis van fr. 1,25 wel eens voor de markenbiljetten, in kas van de Banque Nationale en van de Société Générale, kon worden opgeheven.

De weigerende houding leidde tot de bedreiging van Deutsche zijde, dat de twee banken zouden worden geliquideerd op de wijze, zooals dat met de Deutsche banken in Engeland plaats vond. Geplaatst tegenover de rampvolle gevolgen, welke deze maatregel voor België zou hebben, besloten de Banken niet verder stand te houden en men besloot toe te geven, doch zij weigerden absoluut zelf aan die overbrenging eenig part of deel te hebben. Ook de aangeboden rente van het te vormen tegoed in Duitschland werd met beslistheid van de hand gewezen.

In den tekst der processen-verbaal, welke in het Rapport zijn opgenomen, wordt beschreven hoe het weghalen van het Deutsche bankpapier in zijn werk is gegaan. Nadat de kluisen geopend waren, namen twee Rechner räte de biljetten daaruit, welke na summierre controle werden ingepakt en vervoerd. Op deze wijze gingen fr. 1500 miljoen aan markenbiljetten (de mark berekend à fr. 1,25) naar Berlijn.

Als bijzonderheid vermeldt het verslag nog, dat oorlogsschattingen door de banken in Deutsch bankpapier moesten betaald worden. Van dit bankpapier werd daarna omwisseling in biljetten van de Société Générale geëischt, die daarop terstond de markenbiljetten moest afstaan voor opzending naar Duitschland. Als gevolg van dit door het Deutsche bestuur uitgedachte mechanisme werd de oorlogsschatting tweemaal betaald.

Geen wonder, dat de Banque Nationale in overeenstemming met de Société Générale alle middelen te baat nam om de uitgifte en circulatie van biljetten dezer laatste instelling zooveel mogelijk te beperken en daarentegen het Deutsche bankpapier in omloop te houden.

Aldus optredend, heeft Duitschland dus kans gezien om, behalve de drukkende oorlogsschattingen, België nog een zware gedwongen leening op te leggen.

Het behoeft nauwelijks gezegd, dat de Banque Nationale gedurende den oorlog ook ten aanzien van hare operaties met buitengewone moeilijkheden had te kampen; zij moest voortdurend allerlei klippen omzeilen om het economisch leven, zoover dat mogelijk was, aan den gang te houden. Vooreerst belastte de Bank zich bij hare verschillende kantoren met de uitbetaling op de spaarboekjes van de Caisse Générale d'Epargne, welke in normalen tijd hoofdzakelijk bij de ongeveer 1200 postkantoren geschiedt. De omvang van die bemoeiing blijkt wel uit het aantal behandelde posten, dat in 1915 tot 1.333.410 opliep, terwijl dit in 1913 274.548 bedroeg.

Met veel tact moest zij optreden tegen de pressie van het Duitsche bestuur om het moratorium op te heffen en zij trachtte door eene geleidelijke afwikkeling der disconto's en beleeningen ongelukken te voorkomen. Eene reductie op de moratorium-rente voor degenen, die vóór 31 Maart 1915 betaalden, bracht wel eene aflossing van fr. 200 millioen, maar het bleek al spoedig, dat het geld niet van de eigenlijke debiteuren kwam, maar van de banken, die op voordeelige wijze een gedeelte van hare portefeuilles, welke zij bij de circulatiebank hadden ondergebracht, konden terugnemen. Intusschen liepen de disconto's van de Nationale Bank van het hoogste punt op 10 December 1914, fr. 900 millioen, terug tot fr. 468 millioen op 31 December 1915.

De Nationale Bank bleef hare debiteuren op alle mogelijke en onbaatzuchtige wijzen bijstaan, ook nadat het Duitsche bestuur de geleidelijke opheffing van het moratorium, te beginnen met 1 Maart 1916, had gedeclareerd.

De disconto-portefeuille wees bij het uitbrengen van het verslag een bedrag van fr. 175 millioen goed gedekt papier aan.

Eensdeels stonden de operaties der Nationale Bank gedurende de oorlogsjaren in het teeken van liquidatie, anderdeels in dat van credietverleening in het publiek belang. Zij gaf voorschotten aan comité's en vereenigingen voor de volksvoeding en voor andere instellingen van weldadigheid, aan leenkassen, welke in het begin van den oorlog waren ingesteld om tegen allerlei onderpand en zekerheid den kleinen handel en nijverheid geldelijk te steunen. In diezelfde lijn lag de voortzetting van het betalen der rente van de Belgische en de Congoleische schuld, opdat instellingen van algemeen nut, die bij voorkeur in deze fondsen hare gelden beleggen en ook kleine bezitters niet in groote moeilijkheden zouden geraken.

Vermelden wij ten slotte nog, dat woorden van dank in het rapport worden gebracht aan de Banque de France, de Bank of England en de Nederlandsche Bank voor hare welwillende medewerking om de Belgen in den vreemde in de gelegenheid te stellen hun in ballingschap medegebracht geld tegen voordeelige koers in te wisselen.

De buitenlandsche portefeuille van de Banque Nationale, welke door de Banque de France en de Bank of England werd overgenomen, heeft voor dit doeleinde uitstekende diensten bewezen om in de droevige omstandigheden aan een groote menigte Belgen aanzienlijke koersverliezen te besparen.

Mr. L. F. A. M. v. O.

DE SALPETERNIJVERHEID.

Chili-salpeter wordt, zooals de naam reeds aanduidt, in groote hoeveelheden gevonden langs de kusten van Chili en Peru, terwijl men ook langs de kust van Bolivia salpeterlagen aantreft. Reeds in 1825 werd salpeterhoudende aarde of *caliche* ontdekt in het middengedeelte van Chili, hetwelk uit een totaal regenloos gebied bestaat. De rijkste salpeterlagen worden aangetroffen in de vallei van de Tarapaca en Tacoma, op een hoogte van 800—1500 meter boven den zeespiegel; de dikte dezer lagen varieert van 0,2—5 meter, terwijl deze niet aan de oppervlakte liggen, doch steeds bedekt zijn door een 0,5—1 meter dik conglomeraat, *costra* genaamd, bestaande uit klei, veldspaat, gyps, zwavelzure natron, kali en keukenzout. Onder deze lagen bevindt zich meestal een weke, sterk keukenzouthoudende aardlaag. De lagen zelf bevatten 20—70 pCt. salpeter en kunnen dan ontgonnen worden; meestal echter is de caliche verontreinigd met kalium- en natriumzouten en vooral ook jodium. Men kan het ontstaan en de vorming dezer lagen toeschrijven aan rotting van planten- en dieren-substanties gedurende vele eeuwen in een woestijngebied zonder afwatering, met een regenval, welke vrijwel nihil is.

In pl.m. 150 fabrieken of *oficinas* wordt de afgegraven caliche met warm water uitgeloozd. Vervolgens laat men de verzadigde ruwe loog gedurende vele dagen in smeedijzeren kasten staan voor het kristallisatieproces. Hierna droogt men de kristallen ongeveer 2 weken lang op gecementeerde platen aan de lucht, om ze daarna in zakken te verpakken en te verzenden. Het aldus verzonden handelsproduct bevat 95 pCt. salpeter en is van vuilgele of rose kleur, riekt min of meer naar jodoform en moet zoo weinig mogelijk kaliumperchloraat bevatten. Ook 96—98 procentig product is in den handel.

De moederloog wordt op jodium verwerkt en het aldus gewonnen jodium door sublimatie in ijzeren retorten gereinigd. In geparaffineerde houten vaatjes o.a. wordt jodium in den handel gebracht. De Chileensche salpeterfabrieken leveren het hoofdaandeel van het, in den handel voorkomende, jodium en zouden gemakkelijk de wereld-jodiumconsumptie kunnen dekken.

Aangezien de consumptie aan Chili-salpeter gedurende de laatste tientallen jaren enorm is gestegen, heeft men de rijkste velden voor het grootste gedeelte afgegraven en is men er toe moeten overgaan armere lagen te exploiteeren, zoodat reeds de vraag gesteld is, hoe lang het mogelijk is van uit Chili de wereld van de zoo noodige kunstmest te voorzien. Over de beschikbare hoeveelheden van de nog aanwezige salpeter in Chili, het aangrenzende Peru en Bolivia, loopen nu de meeningen nogal uiteen. Terwijl eenige deskundigen, bij de tegenwoordige productie, een uitzicht stellen van de velden over 30 of 40 jaren in het vooruitzicht stellen, zijn anderen daarentegen van oordeel, dat volgens de jongste, door de Chileensche regeering, verrichte schattingen eerst in 2050 de calichevoorraad zoude zijn uitgeput. Vooral het particulier bezit van enkele maatschappijen zou hebben aangetoond, dat de zich in den grond bevindende salpetervoorraden nog ruim een eeuw lang de wereld van kunstmest zullen kunnen voorzien.

Wat den uitvoer van caliche betreft, werd vóór den oorlog 65—70 pCt. naar Europa en 20—22 pCt. naar de Vereenigde Staten uitgevoerd. De export in 1912, gedetailleerd, levert ons de volgende cijfers:

Engeland . . .	5,60 %	Italië	2,00 %
Duitschland . .	33,30 %	Oostenrijk-Hongarije . .	0,25 %
Frankrijk . . .	14,30 %	Spanje en Portugal . .	0,50 %
België	12,20 %	Zweden	0,15 %
Nederland . . .	5,90 %	Vereenigde Staten	22,20 %
Andere Staten, waarbij Japan 3,60 %.			

Voor Japan is gedurende den oorlog een belangrijk afzetgebied voor salpeter geworden. Vóór den oorlog bedroeg de uitvoer daarheen pl.m. 20.000 ton jaarlijks, welke uitvoer echter gedurende den oorlog geleidelijk tot 60.000 ton aangroeide. Daarop hebben Japansche kapitalisten in verbinding met Chileensche industrieelen het plan opgevat, de, voor Japan benodigde, hoeveelheden salpeter zelf af te bouwen, blijkbaar met de bedoeling zich daardoor gemakkelijker in de salpeterindustrie een overwegenden invloed te verschaffen. De Chileensche regeering heeft nu eenigen tijd geleden een aantal salpeterconcessies verleend, waarvan echter niet uit te maken was, of deze aan Japanners alleen of aan dezen en Chileenen gezamenlijk toegekend waren.

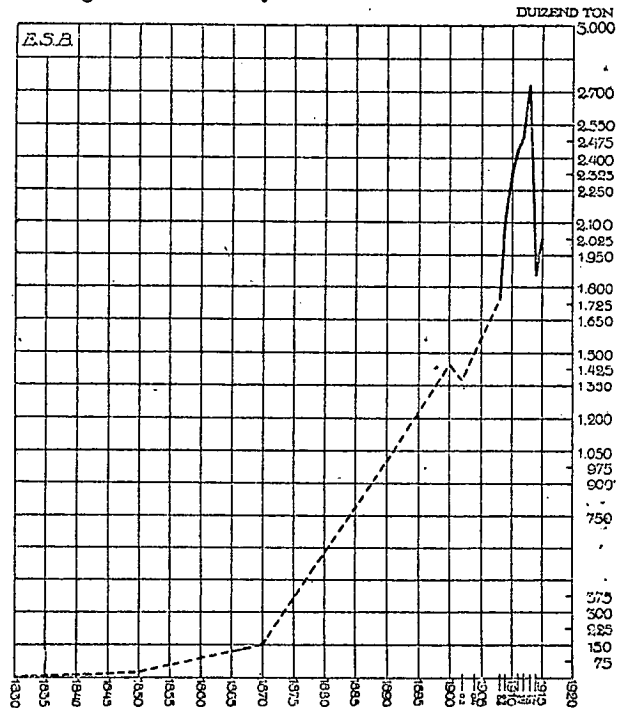
In 't algemeen heeft de regeering van de republiek Chili steeds goed begrepen het groote belang, dat het bezit van de salpetervelden met zich mede brengt en zulks is dan ook op verscheidene wijzen gebleken; de oorlog tusschen Chili en Peru stond er mede in verband; aan de universiteit van Chili is een hoogleeraar in de technologie aangesteld met het oog op dezen tak van nijverheid. Aan de grenstwisten tusschen Peru en Chili, welke thans weder gaande zijn en waarvoor de V. S. bemiddeling aanboden, zal de wederzijdsche hebzucht naar de salpetervelden naar alle waarschijnlijkheid wel ten grondslag liggen.

Wat den uitvoer aan caliche betreft, bedroeg deze in:

1830.....	1.000 ton.	1909.....	2.130.000 ton.
1850.....	25.000 „	1910.....	2.324.000 „
1870.....	150.000 „	1911.....	2.449.000 „
1890.....	1.000.000 „	1912.....	2.490.000 „
1900.....	1.454.000 „	1913.....	2.739.530 „
1902.....	1.379.000 „	1914.....	1.847.586 „
1904.....	1.497.000 „	1915.....	2.031.014 „
1908.....	1.746.000 „	1916 ¹⁾	1.356.029 „

¹⁾ Eerste halfjaar; voor 1918 wordt bij het ter perse gaan van dit opstel nog gemeld door Thomson & Aikman 65.60 miljoen quintals (1 quintal = 46 K.G.).

Deze cijfers, hoofdzakelijk ontleend aan „The Wheat Problem” van Sir William Crookes; geven een indruk, zowel van de ontwikkeling, als van den omvang van het bedrijf.

Bovenstaande graphiek geeft nog duidelijker aan de toename van export in den loop der jaren.

Het gebruik, dat men van Chili-salpeter maakt, is veelvuldig. Chili-salpeter is, naast de uit steenkolen verkregen, meestal als ammoniumsulfaat in den handel gebrachte ammoniak, de voornaamste bron voor gebonden stikstof. De hoofdconsument voor salpeter is de landbouw — hoe deze kunstmest ook ons vaderland ten voordeel kwam, ondervinden wij op droevige wijze, nu de aanvoer zoo goed als stilstaat — welke in vredestijd op ongeveer $\frac{1}{5}$ der totale productie beslag legt, terwijl de rest in de chemische grootindustrie op salpeterzuur, nitriet en kali-salpeter voor buskruit wordt verwerkt.

De productie bedroeg in 1918, niettegenstaande slechts $\frac{2}{3}$ van het totaal aantal fabrieken in bedrijf was, ongeveer 3 miljoen ton. Het zal der Chileense regeering wel moeite gekost hebben deze hoeveelheden naar Europa te verschepen, nu scheepsruimte zoo schaarsch is. Over de, op 't oogenblik in Europa aanwezige, voorraden in de verschillende landen zijn slechts onbetrouwbare cijfers bekend, maar veel zal het wel niet kunnen zijn.

Sinds de laatste jaren is men er toe overgegaan de salpeter synthetisch te bereiden, d.w.z. is de synthese van zuurstof en stikstof tot stikstofoxyde in het grootbedrijf economisch mogelijk gebleken. Door n.l. lucht op 3200° C. te verhitten, verkreeg Birkeland 1,5—2,0 vol. pCt. stikstofoxyde. Dit procédé, van Birkeland en Eyde, berust op het blazen van een sterken luchtstroom in een elektrische boogvlam, welke door de werking van krachtige electromagneten tot een vlakke schijf van ongeveer 6 voet middellijn wordt uitgespreid.

Een ander procédé, volgens hetwelk men de kunstmatige of lucht-salpeter bereidt, is dat van de „Badische Soda- en Anilinfabrik” en werd uitgevonden door Schönherr. Hierbij wordt de elektrische boogvlam in een lange, nauwe, ijzeren buis door de naar binnen geblazen lucht tot een 5—7 meter langen draad uitgetrokken. Beide procédé's leveren vrijwel gelijke stikstofoxyde-rendementen op.

Ook de methode van Pauling beoogt bovenomschreven doel.

Het aldus bereide stikstofoxyde wordt dan verder verwerkt tot salpeter, salpeterzuur of nitriet. Hierdoor is het dus mogelijk geworden, dank zij elektrische energie en zuurstof en stikstof uit de lucht, de Chili-salpeter te elimineeren.

De nieuwe salpeter-industrie heeft het eerst hare intrede in Noorwegen gedaan; men werkt aldaar volgens bovenvermelde procédé's. De Norge- of lucht-salpeter, welke in Noorwegen de plaats van de, daar vroeger gebruikte, Chili-salpeter inneemt, heeft ook verder terrein gewonnen en wordt naar het buitenland uitgevoerd; in 1912 werd 51.701 ton uitgevoerd en in het jaar daarop 70.171 ton, daarna nam de uitvoer nog aanzienlijk toe.

Het patent van Birkeland en Eyde wordt sedert 1905 in Notodden toegepast. Sedert 1907 staat deze fabriek een waterkracht van 500.000 P.K. ter beschikking. In Saaheim, aan de Rjukan, wordt volgens beide werkwijzen salpeter vervaardigd. Sinds den laatsten tijd schijnen Noorsche kapitalisten plannen te koesteren luchtsalpeter te fabricceeren op het eiland Ysland, waar 1 mill. P.K. voor dit doel beschikbaar is.

Wat de kosten aangaat, is het volgens Birkeland en Eyde bereide salpeterzuur ruim één halfmaal duurder dan het zuur, hetwelk men verkrijgt door middel van Chili-salpeter.

Behalve in Noorwegen en Duitschland, wordt ook in andere landen de synthetische salpeter bereid, o.a. te La Roche de Rame bij Besançon in Frankrijk, te Patsch bij Innsbruck in Oostenrijk, te Chippis in Wallis (Zwitserland) en te Nitrolee in Zuid-Carolina (V. S.).

De aldus geproduceerde salpeter zal wel eerst na den oorlog van invloed blijken te zijn op de vrije salpetermarkt. Wij komen hier nader op terug.

Ook door directe oxydatie van ammonia wordt salpeterzuur verkregen. Nadat dit proces practisch uitvoerbaar bleek, werd reeds spoedig in Duitschland een aantal fabrieken opgericht, welke op deze wijze salpeterzuur maakten. Door den oorlog en vooral ook door regeringssubsidies hebben deze fabrieken zich geweldig kunnen uitbreiden. Zoo had b.v. de Anhalter Maschinenbau Aktiengesellschaft aan het begin van 1916 dertien installaties in werking, welke maandelijks meer dan 100.000 ton salpeterzuur leverden. Ook de Badische Anilin- und Sodafabrik leverde in groote hoeveelheden salpeterzuur ten behoeve van de munitiefabricage.

We zien dus, dat het gemis aan bronnen van waterkracht voor het benodigde arbeidsvermogen geen hinderpaal behoeft te zijn bij de bereiding van salpeterzuur.

Door den wapenstilstand werd vanaf 31 December de munitiefabricage in Duitschland tot de verhoudingen van vóór den oorlog teruggebracht. De aanmaak van munitie werd reeds dadelijk verboden; slechts die bedrijven, waarbij het plotseling stopzetten het ontslag van groote massa's arbeiders met zich zou brengen, mochten nog tot 31 December blijven doorwerken. („Köln. Ztg.”) De groote hoeveelheden salpeterzuur, welke Duitschland voor zijne munitie-aanmaak nodig had, zullen dus, nu deze aanmaak sterk gereduceerd wordt, voor andere industrieën, b.v. die der kleurstoffen, kunnen worden aangewend.

De voorspelling is dan ook niet gewaagd, dat

Duitschland voortaan geen natuurlijke salpeter meer zal koopen en Chili, daardoor jaarlijks meer dan 800.000 ton aan export zal moeten inboeten; ook de V. S. trachten zich van salpeter onafhankelijk te maken, en Engeland, Frankrijk en Italië volgen dit voorbeeld! De Chileensche regeering zal dan ook wel genoodzaakt worden de hooge export-belasting ten deele, of geheel op te heffen, zoodat de stikstof, bij reductie van transportkosten, binnen afzienbaren tijd in Europeesche havens goedkoop zal zijn te verkrijgen dan vóór den oorlog.

Wat het verbruik van Chili- of natron-salpeter betreft, staat Duitschland aan de spits, het voerde vóór den oorlog meer in dan uit: *)

in 1895 448.100 ton à 155 Mark : 69 mill. M.
 „ 1912 785.500 „ „ 220 „ : 173 „ „

Aan kali-salpeter daarentegen voerde het meer uit dan in:

in 1895 12.000 ton à 390 Mark : 4,7 mill. M.
 „ 1912 13.850 „ „ 412 „ : 5,7 „ „

Aan kunstmest verbruikte Duitschland jaarlijks voor den oorlog (1912) voor ongeveer 400 mill. mark, waarvan de helft voor stikstofmest:

Superphosphaat ..	1,4 mill. ton;	waarde	80 mill. Mark
Slakkenphosphaat .	1,5 „ „	„	70 „ „
Beendermeel, guano	150.000 „ „	„	15 „ „
Chilisalpeter	500.000 „ „	„	100 „ „
Ammoniumsulfaat .	400.000 „ „	„	100 „ „
Kalizouten.....	2,5 mill. „ „	„	45 „ „

Hiervan werden ingevoerd alle Chili-salpeter en guano, bovendien aan superphosphaat 900.000 ton ruw fosphaat, ter waarde van 45 mill. mark, waarvan 45 pCt. uit N.-Amerika, 27 pCt. uit Algiers en Tunis en 11 pCt. uit België. Uitsluitend inlandsche producten zijn de slakken-phosphaten, ammoniumsulfaat en kalizouten ²⁾, waarvan nog voor 37 mill. mark uitgevoerd werden. Door middel van het „conversie-proces“ produceerde Duitschland jaarlijks uit chloorkalium (van Stassfurt) en Chili-salpeter 20.000 ton kali-salpeter, Gr. Brittannië 10.000 ton en andere landen pl.m. 30.000 ton, welke hoeveelheden voornamelijk voor de buskruitfabricage werden aangewend. Sinds echter de rooklooze kruitsorten zijn uitgevonden, zal m.i. het gebruik van kali-salpeter voor de kruitfabricage afnemen, zoodat op den duur alleen de landbouw van de Chili- of natron-salpeter een nuttig gebruik zal maken, om ten slotte, nadat de natuurlijke vindplaatsen uitgeput zullen zijn, voor altijd aangewezen te blijven op de lucht-salpeter.

Wat de toekomst van de salpeter-industrie betreft, kan hoofdzakelijk slechts beschikt worden over berichten uit Engelsche bron. In 't belang van de Ententelanden is sinds eenigen tijd in werking de „Londensche Inkoop-Centrale“. Dat dit lichaam opgericht werd, schijnt toegeschreven te moeten worden aan de mogelijkheid, dat de salpetervoorziening in de Ententelanden spaak zou loopen. De voorziening der Vereenigde Staten was reeds gedurende geruimen tijd in handen der regeering, maar berust nu ook sinds korten tijd bij de L. I. C. Tegenover de L. I. C. hebben zich nu de salpeterfabrieken in Chili, onder leiding der regeering, verbonden, om zodoende sterk te staan tegen dit zoo machtige lichaam en is dit hen dan ook ten eenenmale gelukt.

Gedurende den oorlog hebben zich fabrieken en regeering van Chili de grootste moeite getroost om het bedrijf aan den gang en de productie op hetzelfde peil te houden en zoo mogelijk nog te doen toenemen, niettegenstaande de productiekosten sterk gestegen en de voor de productie benodigde grondstoffen

*) De hier aangevoerde cijfers zijn ontleend aan het handboek van Ost.

2) [De belangstellende lezer zij verwezen naar het hiermede verband houdende artikel op pag. 672 van den vorigen jaargang. — Red.]

steeds moeilijker te verkrijgen waren. Men hoopte in 1918 ten minste dezelfde productie te bereiken als in 1917. In 't algemeen hebben de fabrieken goede prijzen voor de salpeter kunnen bedingen en maakten zij dus goede zaken; in 1917 varieerde het gemiddelde dividend, dat door de salpeter-maatschappijen uitgekeerd werd, tusschen 35 en 2½ pCt. en in 1918 tusschen 25 en 2½ pCt. De groote moeilijkheid was echter gelegen in het transport van de geproduceerde salpeter, niettegenstaande alle pogingen van de Vereenigde Staten en de Entente om scheepsruimte te verkrijgen door requisitie van vijandelijke en neutrale schepen.

Al dezen moeilijkheden echter ten spijt, is gedurende 1917/1918 50.000 ton meer verscheept dan in 1916/1917. De uitvoer bedroeg in 1917/1918 2.826 mill. ton. Om aan de moeilijkheden in vrachtruimte tegemoet te komen, heeft eindelijk ook Chili op de, in zijne havens liggende, Duitse schepen beslag gelegd voor de salpeterverscheping naar Europa en N.-Amerika.

De L. I. C. heeft na langdurige onderhandelingen met de Chileensche regeering de totale productie van 1919 aangekocht, kennelijk met het doel hierdoor Engeland in de gelegenheid te stellen gedurende langen tijd daadwerkelijken invloed uit te oefenen op de Chileensche salpeterindustrie. In 't algemeen is in den laatsten tijd de belangstelling in Engeland voor salpeteraandeelen sterk gestegen.

Berichten uit Valparaiso melden ons nu, dat in eerste lezing door de Kamer een wetsontwerp is aangenomen betreffende de contrôle en organisatie der salpeterindustrie, waarbij aan de regeering de meest uitgebreide bevoegdheden worden verleend. Merkwaardig is, dat de meerderheid van belanghebbenden bij deze industrie, o.a. ook alle Engelsche ondernemingen, zich niet voor het regeeringsontwerp verklaren, maar zelf een regeling zullen formuleeren; welke, naar haar oordeel, meer in overeenstemming is met de commercieele en industriele belangen dier nijverheid. De voorstanders dezer regeling vormen meer dan 70 pCt. van het aantal producenten. Over 't algemeen schijnt men echter van meening, dat het regeeringsontwerp in den Senaat zal worden verworpen.

Tevens wordt gemeld, dat de salpeterproducenten in een vergadering de statuten hebben goedgekeurd van de Nitrate Producers Association, welke ten doel heeft de salpeterindustrie in een trust om te vormen. De statuten zullen thans ter goedkeuring aan de regeering worden voorgelegd en in overeenstemming worden gebracht met de ontworpen wet, die door den minister van financiën is ingediend.

Wegens gebrek aan vraag van salpeter zijn reeds twintig salpeterondernemingen — gevolgen van den wapenstilstand — stopgezet. De moeilijkheid wat te doen met de vele aldus werkloos geworden arbeiders neemt de aandacht der regeering in beslag.

Wat de Chili-salpeterprijzen betreft, zullen deze wel geheel en al beïnvloed worden door het gebrek aan scheepsruimte en door de L. I. C. en zal deze organisatie de wereldistributie van salpeter leiden. Een vrije Chili-salpetermarkt zal voorloopig dus wel een utopie zijn. Toch zullen we ons voor dit monopolie van de Entente, meer in 't bijzonder van Engeland, betreffende de algeheele distributie van Chili-salpeter, niet beangst behoeven te maken, ¹⁾ daar na den oorlog, de fabrieken, welke tot nu toe lucht-salpeter vervaardigden voor munitie-aanmaak, nu hare producten aan de markt zullen brengen en eventueele opdrijving van Chili-salpeterprijzen aldus zullen compenseeren.

De opinie van belanghebbenden bij de salpeterindustrie ²⁾, dat de lucht-salpeter door haar kostbare

1) Men zie de Chemiker Zeitung, 3 December 1918.

2) [De lezer weet dat de geassocieerde regeeringen inmiddels verklaard hebben, aan het quantum chilisalpeter dat h.t.l. zal kunnen worden ingevoerd geen beperking te willen opleggen].

vervaardiging nooit een ernstig concurrent van de Chili-salpeter zal kunnen worden, staat tegenover het feit, dat de lucht-salpeter tot nu toe — d.w.z. vóór den oorlog — slechts in beperkte hoeveelheden bereid is geworden en aan de markt is gebracht. Een reductie van productiekosten wordt voor mogelijk gehouden, waardoor natuurlijk de concurrentie van de lucht-salpeter tegenover de Chili-salpeter mogelijk zal worden. Desniettegenstaande wordt de mogelijkheid van de concurreerbare exploitatie van lucht-salpeter zeer verschillend beoordeeld. Engeland heeft reeds nu, door verschillende maatregelen, de productiekosten van de lucht-salpeter doen verminderen, terwijl de Vereenigde Staten zich de grootst mogelijke moeite getroosten om deszelfs vervaardiging met alle middelen aan te wakkeren. Zoo werd bekend, dat de Aire Nitrates Corporation voor 20 mill. doll. luchtstikstoffabrieken zou bouwen voor het ministerie van oorlog; het is echter de vraag of, nu de oorlog geëindigd is, deze fabrieken nog gebouwd zullen worden.

Om terug te komen op de salpetervelden in Chili, zij vermeld, dat door de onzekerheid, wat betreft het aandeel van de Deutsche fabrieken aldaar aan het debiet na den oorlog, onderhandelingen schijnen gevoerd te worden over den verkoop van een deel dezer Deutsche salpetervelden, welke onderhandelingen ondertusschen waarschijnlijk reeds resultaten hebben opgeleverd. Het gaat hier om de Deutsche salpeterlagen en -fabrieken in het district van Tocopilla, waarvoor als koop prijs pl.m. 60 mill. mark wordt genoemd.

Tot besluit kunnen we nog, als met het onderwerp van dit artikel in verband staande, mededeelen, dat, zooals bekend is, ook in Nederland in den loop van 1919 de binding van stikstof voor meststoffen kan worden verwacht. De Nederlandsche Staatscourant van 6 Juli 1918 bevat „de Wet tot bekrachtiging eener door den Staat gesloten overeenkomst in zake de bereiding van stikstofhoudende meststoffen in Nederland, met steun der regeering. (Syndicaat Dr. L. Hamburger c.s. te Schiedam.) De fabriek, welke opgericht zal worden, moet, ingevolge de overeenkomst, eene capaciteit bezitten om 2500 ton gebonden stikstof per jaar af te leveren. Verder zal de regeering kunnen verlangen, dat het syndicaat eventueel de productie opvoert tot maximum 5000 ton. De gebonden stikstof zal voorkomen in ureum, chloorammonium of ammoniumsulfaat, zoodat aan het, door een staatscommissie voorgestelde, plan, om in de behoefte aan mest in ons vaderland te voorzien door turfstrooisel, gedrenkt in urine, als zoodanig te verstrekken, nu de oorlog geëindigd is en er weer kans bestaat om Chili-salpeter te betrekken, wel geen gevolg meer zal behoeven gegeven te worden. Ir. Cl. G. DRIESSEN.

DE RIJKSMIDDELEN.

In dit nummer treft men aan het gebruikelijk overzicht met bijlagen van de opbrengst der Rijksmiddelen over het afgelopen jaar, vergeleken met de overeenkomstige cijfers van het vorig jaar.

De oorlogswinst- en verdedigingsbelastingen brachten tot dusver in totaal op een bedrag van f 439.595.349, waarvan f 332.209.775 op rekening komt van eerstgenoemde heffing. Met inbegrip van de opcenten ten behoeve van het Leeningfonds — behalve die op den suikeraccijns, welke geene verzwarende van belastingdruk medebrachten — is derhalve een totaal van f 539.227.915 ontvangen uit belastingheffing, welke haren grond vindt in de buitengewone omstandigheden.

De gewone middelen brachten in de afgelopen maand f 21.810.286 op tegen f 22.522.248 in December 1917 en vertoonden mitsdien een achteruitgang van f 711.962. Dit ongunstig resultaat is in hoofdzaak te wijten aan eene daling in de opbrengst van de inkomstenbelasting, van den suikeraccijns, van de

accijzen op zout, gedistilleerd en geslacht en van de zegelrechten.

Ruimer vloeiden de grondbelasting, de registratierechten, de successierechten, terwijl ook de rechten op den invoer en de loodsgelden een geringen vooruitgang vertoonden.

De buitengewone stijging in de opbrengst der registratierechten is toe te schrijven aan kapitaaluitbreidingen van de Nederlandsche Maatschappij tot Exploitatie van Petroleumbronnen en van de Bataafsche Petroleummaatschappij.

De nieuwe belastingheffing deed zoowel in December 1918 als in December 1917 haren invloed reeds gelden en moet derhalve bij de vergelijking van de opbrengsten dier maanden buiten beschouwing blijven.

Vergelijkt men ten slotte de ontvangsten in 1918 met die in 1913, toen de buitengewone omstandigheden haren invloed nog niet deden gevoelen, dan vindt men, met toepassing van de gebruikelijke correcties ¹⁾ en met terzijdestelling, voor zoover mogelijk, van den invloed der nieuwe belastingheffing ²⁾, de volgende cijfers:

Tijdvak 1918	f 179.841.891
„ 1913	„ 151.301.134
Vershil	f 28.540.757

Deze stijging bedraagt 18,86 pCt. of, per jaar gerekend, 3,77 pCt. Deze percentages dalen tot 14,28 en 2,86, indien de opbrengst der wisselvallige successierechten in beide tijdvakken buiten rekening wordt gelaten. Het zoeven bedoelde verschil daalt dan tot f 19.212.414.

De door deze percentages tot uitdrukking gebrachte stijging, is op zichzelf beschouwd, niet ongunstig.

AANTEKENINGEN.

De Deutsche vloeistaalproductie in de oorlogsjaren. — In No. 159 namen wij op de cijfers der ruwijzerproductie van Duitschland tijdens de oorlogsjaren, die gedurende den loop daarvan niet waren bekend gemaakt. Thans zijn ook weer verschenen de cijfers van den „Verein deutscher Eisen- und Stahlindustrieller“ aangaande de vloeistaalproductie, waarvan de censuur evenzeer tijdens den oorlog de bekendmaking niet vergund had. Hier volgt een overzicht, onderscheiden naar de productiegebieden, uitgedrukt in tonnen. De getallen van het jaar 1918 hebben slechts betrekking op de eerste tien maanden:

	1914	1915	1916	1917	1918
Rijnland-Westfalen ..	8420706	7642122	9165033	9363066	7827961
Silezië	1173066	1170263	1402809	1459526	1226174
Siegerl., Hess.-Nass. ..	306399	296439	339505	323937	255463
N.-Oostl.-Middendind. .	604793	543454	694522	917248	808623
Koninkr. Saksen	259095	263580	342898	419212	360678
Zuid Duitschland	144126	164732	152363	208304	185919
Saar en Rijnprov.	1390248	1050475	1319847	1267298	1012185
Elzas-Lotharingen.	1513844	1178230	1456113	1547107	1223193
Luxemburg	1160229	978759	1309429	1081067	856707
Totaal (in millioen) ..	14,97	13,26	16,18	16,59	13,76

Voor al sedert de invoering van het z.g. „Hindenburg-program“ vertoonen de cijfers een aanzienlijke vermeerdering, bij de productie der vredesjaren staan de totalen, trots het uitblijven van overzeesche ertsaanvoeren, dan ook niet veel ten achter. Overigens zijn de oorlogsinvloeden wel in de cijfers af te lezen, b.v. trekt de aandacht de teruggang in het aandeel van het Saargebied tegenover vermeerdering van de pro-

¹⁾ Uitschakeling van hetgeen de Rijksinkomstenbelasting in 1918 meer opracht dan de bedrijfsbelasting in 1913, na aftrek van de mindere opbrengst uit de gewijzigde Vermogensbelasting en toevoeging aan de cijfers van 1918 van dat deel van de opbrengst van den suikeraccijns, dat in 1913 aan de algemeene middelen, doch in 1918 aan het Leeningfonds 1914 ten goede kwam.

²⁾ Uit de nieuwe zegel- en registratierechten, de wetten betreffende den bieraccijns, het statistiekrecht en het recht van successie werd voor 1918 eene meerdere bate van f 17.150.000 verwacht.

ductie in Silezië, beide vergeleken met vóór den oorlog. Wat de onderscheidene staalsoorten betreft, volgt hier nog eene specificatie:

	1914	1915	1916	1917	1918
Thomasstaal	8169183	6529285	7653990	7294899	5906460
Siemens-Martinstaal	6220536	5672013	6856801	7274473	6170781
Bessemerstaal	100617	104570	175109	173430	146424
Tiegelstaal	95096	100578	108205	129784	79064
Electrostaal	89336	131579	190036	219700	221824
Formgussstaal	298338	660029	1198379	1495074	1232260

Hier vallen merkwaardige verschuivingen op te merken, natuurlijk verband houdende met de oorlogsbehoefden, vandaar de aanzienlijke stijging in de hoeveelheden electrostaal en formgussstaal, die de fabrieken verlieten.

Suikerproductie der wereld. — Willett & Gray maakten de volgende ramingen bekend van de suikerproductie der wereld in 1918/19, vergeleken met de beide voorafgaande jaren:

	1918/19	1917/18	1916/17	
Noord-Amerika	tons	tons	tons	
Louisiana	244.135	217.499	271.339	Oct./Jan.
Texas	—	2.000	6.250	Oct./Jan.
Portorico	410.000	405.174	443.567	Jan./Juni
Hawai-eilanden	550.000	500.985	575.710	Nov./Juli
West-Indië:				
St. Croix	6.500	5.400	7.787	Jan./Juni
Cuba	3.600.000	3.446.083	3.023.720	Dec./Juni
Britsch West-Indië:				
Trinidad	60.000	45.256	70.981	Jan./Juni
Barbados	80.000	65.230	60.000	Jan./Juni
Jamaica	40.000	34.300	28.331	Jan./Juni
Andere eilanden	35.000	35.000	30.000	Jan./Juni
Fransch West-Indië:				
Martinique (uitvoer)	35.000	20.881	34.443	Jan./Juli
Guadeloupe	35.000	28.000	36.160	Jan./Juli
San Domingo	175.000	145.000	130.171	Jan./Juni
Haiti	18.000	—	—	Dec./Juni
Mexico	40.000	40.000	50.000	Dec./Juni
Centraal-Amerika	30.000	25.000	25.000	Jan./Juni
Zuid-Amerika:				
Demerara (uitvoer)	125.000	120.000	101.650	Oct./Dec.
Suriname	15.000	15.000	15.000	Mei/Juni
Venezuela (uitvoer)	15.000	15.000	18.428	Oct./Dec.
Ecuador	7.000	8.000	7.000	Oct./Feb.
Peru	250.000	215.000	276.000	Oct./Feb.
Argentinië	130.000	85.076	84.069	Jan./Nov.
Brazilië	302.000	148.958	150.051	Oct./Feb.
Totaal Amerika:	6.202.635	5.675.842	5.450.367	
Azië:				
Britsch-Indië	2.950.000	3.229.010	2.728.000	Dec./Mei
Java*	1.700.000	1.791.064	1.566.174	Mei/Nov.
Formosa en Japan	375.000	397.618	436.026	Nov./Juni
Philippijnen (uitvoer)	230.000	216.200	202.655	Nov./Juni
Totaal Azië:	5.255.000	5.633.832	4.962.855	
Australië	256.000	340.887	192.831	Nov./Nov.
Fidsji-eilanden (uitvoer)	80.000	100.000	100.000	Juni/Nov.
Totaal Australië en Polynesië:	336.000	440.887	292.831	
Afrika:				
Egypte	100.000	100.000	101.832	Jan./Juni
Mauritius	255.000	225.970	209.169	Aug./Jan.
Reunion	5.000	50.000	42.152	Aug./Jan.
Natal	130.000	115.000	114.494	Mei/Oct.
Mozambique	50.000	50.000	55.000	Mei/Oct.
Totaal Afrika	585.000	540.970	522.647	
Europa:				
Spanje	6.000	6.000	4.584	Dec./Juni
Totaal Rietsuiker	12.384.635	12.297.581	11.233.284	
Europeesche Bietsuiker	3.704.000	3.523.095	4.856.337	Sept./Jan.
Ver. Staten	635.000	682.867	734.577	Juli/Jan.
Canada	17.000	11.250	12.500	Oct./Dec.
Totaal Bietsuiker	4.356.000	4.517.212	5.603.414	
Wereldproductie	16.740.635	16.814.793	16.836.698	

*) 1919/20 1.250.000.

De maanden in de laatste kolom vermeld hebben betrekking op de oogstperiode.

In de rubriek Regeeringsmaatregelen vindt men de mededeeling, dat — blijkens antwoord van den Minister van Financiën, in de vergadering der Tweede Kamer van 31 Januari j.l., op eene vraag van Mr. Marchant — de regeering haar voornemen der heffing van de 5 pCt. op ingevoerde goederen, waarvan in het vorig nummer uitvoerig sprake was, laat varen.

De schrijver van de artikelen, gewijd aan de organisatie van eenige effectenbeurzen in het buitenland, deelt mede, dat hem nader gebleken is, dat eenigen tijd voor 1914 ter beurze van Londen een courtagetarief ingevoerd werd, hetwelk door het Beursbestuur laatstelijk vastgesteld is op 12 Februari 1913.

OVERZICHT VAN TIJDSCHRIFTEN.

De Economist. — 's-Gravenhage. Januari 1919.
Prof. A. van Gijn, Staatsrecht; Prof. A. te Wechel, De staat als boschbezitter.

Tijdschrift voor Economische Geographie. — 15 Januari 1919.

A. B. J. Prakken, Vlissingen als vrijhaven en het toekomstige internationaal verkeer; Dr. E. B. Kielstra, De Java-China-Japanlijn; Prof. Dr. H. Blink, De wereldproductie en voorziening van de menschen met voedsel; Prof. Dr. H. Blink, Economische toestanden, politieke partijen en vraagstukken in Polen.

Tijdschrift van het Koninklijk Nederlandsch Aardrijkskundig Genootschap. — Leiden, Januari 1919.

Dr. F. C. Wieder, Nederlandsche kaartenmusea in Duitschland; Dr. L. Rulten, De geologische expeditie naar Ceram; E. C. Abendanon, Midden-Celebes. Een antikritiek; N. Wing Easton, Midden-Celebes. Naschrift; Dr. C. Easton, Nieuw land in den Amerikaanschen Pool-archipel.

The Journal of Political Economy. — Chicago, November 1918.

H. G. Moulton, Commercial banking and capital formation; M. Moses, Compulsory arbitration in Great Britain during the war.

The american economic Review. — Princeton, December 1918.

I. M. Rubinow, Dependency Index of New York City 1914—1917; Ch. W. Mixer, Diminishing returns in manufactures; H. E. Hoagland, Closed shop versus open shop; O. M. W. Sprague, Relations between labor and capital and reconstruction; A. S. Dewing, The theory of railroad reorganization; A. M. Sakolski, Government marketing of australian wheat; I. Fisher, The equation of Exchange for 1917.

Journal des Economistes. — Parijs 15 December 1918.

Yves Guyot, Le programme économique de M. Lloyd George; G. Schelle, La réquisition de la flotte commerciale; E. Falck, L'Algérie pendant la guerre; N. Mondet, Le problème de la population après la guerre; J. Lefort, Revue de l'académie des sciences morales et politiques.

Finanz-Archiv. — Berlijn, XXXVe Jaarg. 2de Band.

Dr. F. W. R. Zimmermann, Geschichtliche Entwicklung und derzeitiger Stand der Rechtsverhältnisse; Dr. Th. Piatt, Kriegsfinanzen und Geldtheorie; L. Buck, Zur Frage der Auskunftspflicht der Banken und Sparkassen in Steuersachen; Dr. F. Schmid, Zur Frage der Verheirateten- und Ledigen-Besoldungen; Dr. M. Reinitz, Die Besteuerung der Reichen in Oesterreich; Dr. E. Schultze, Das nord-amerikanische Kapital in Russland; Dr. C. H. P. Inhulsen, Die englischen Finanzvoranschläge für das Jahr 1918/19; Prof. Dr. H. Bleicher, Zur Frage des bargeldlosen Zahlungsverkehrs; Dr. W. Wohlrabe, Die Steuern der Türkei.

Die Bank. — Berlijn, December 1918.

A. Lansburgh, Von der Kriegswirtschaft zur Friedenswirtschaft; L. Eschwege, Zur Frage der Verstaatlichung des städtischen Realkredits; E. Weiss, Die kapitalistische Seele des Unternehmens.

Weltwirtschaftliches Archiv. — Jena, 15 November 1918.

Dr. F. Schmidt, Die Beherrschung der Wechselkurse; Dr. V. Krakauer, Das österreichische Verkehrswesen im Kriege; K. Elster, Münzparität und intervalutarisches Pari; Dr. Emrich Fryda von Kaurimsky, Ungarische Stimmen über Mitteleuropa; Dr. Alexander Brückner, Neuere Deutsche Polenliteratur. Bij de Chronik und Archivalien; G. Harlt, Kriegs-

wirtschaft in der Türkei; *Dr. E. Staedler*, Die Wiederherstellung eines internationalen Postverkehrs im Ostfriesland; *Prof. Dr. W. Wygodzinski*, Das englische Kornerzeugungsgesetz von 1917; *Dr. S. Schilder*, Die Gebiete der offenen Tür in den Jahren 1916 und 1917; *Dr. H. Wehberg*, Das amerikanische Gesetz über den Handel mit dem Feinde.

Weltwirtschaft. — Berlijn, Januari 1919.

Prof. Dr. W. von Blume, Das Recht des Auslandsdeutschen; *Dr. R. Hennig*, Mehr Auslandkunde; *E. Collin*, Der Wiederaufbau der Weltwirtschaft als volkswirtschaftliches Problem; *Dr. P. Leutwein*, Zur deutschen Volksernährung nach dem Weltkrieg; *W. de Gromann*, Deutsch-russische Handelsbeziehungen; *Dr. Fr. Grabowsky*, Der neue Weg zum Welthandel; *X*, Die Aussichten des Luftverkehrs in Kolonialgebieten; *H. Tehlinger*, Die deutsche Bevölkerung in Kanada.

The Geographical Journal. — Londen, December 1918.

E. Teichman, Notes on a journey through Sheusi; *F. W. Pirrie*, War surveys in Mesopotamia; *H. F. C. Hobbs*, Notes on Jebel Marra, Darfur; *R. D. Oldham*, The geographical application of geodetic results; *L. Giles*, Translations from the Chinese world map of father Ricci.

Technik und Wirtschaft. — Berlijn, Januari 1919.

W. Kübler, Eine Plauderei aus der Wirkungsgradschule; *R. Seyffert*, Reklame und Technik; *E. Welmer*, Entwicklungsfragen der Baukunst; *Witte*, Die Ernährung von Arbeiterfamilien.

Svensk Export. — Stockholm, November—December 1918:

No. 23. *Prof. H. Nelson*, Afrikas ekonomiska betydelse; *Herman Virde*, Vår det av enketliga försäljnings metoder.

Vertalingen van de Russische verordeningen betreffende de nationalisering van den buitenlandschen handel en de tekst van het handelsverdrag tusschen Finland en Zweden (Augustus 1918).

Prof. J. Kulischer, Sverige och Finland i kampen om den ryska marknaden.

No. 25. *Prof. Knut Wicksell*, Pris- och valuta för hållanden efter Kriget.

No. 26. Export- och Handelsstudiestipendiaterna. Advies aan den Koning van de Algemeene Zweedsche Exportvereniging.

REGERINGSMAATREGELEN OP HANDELSGEBIED.

N.O.T.-heffing van ingevoerde goederen. Nu vaststaat, dat wij van de geassocieerde mogendheden meer zullen ontvangen, dan de hoeveelheden, in het agreement genoemd, heeft de regering afgezien van haar aanvankelijk voornemen tot heffing, door de N.O.T., van 5 pCt. der factuurwaarde van, uit hoofde van meergenoemd agreement, hier te lande ingevoerde goederen.

Levensmiddelenvoorziening. Volgens mededeeling van den Minister van Landbouw, in de Tweede Kamer gedaan bij de behandeling der begroting van zijn ministerie, is thans behalve de aardappelvoorziening, ook de graanvoorziening gewaarborgd, zoodat tegen uitvoer van geconserveerde groenten geen bezwaren meer behoeven te worden gemaakt.

Regeringsbloem. Met ingang van 3 Febr. is regeringsbloem toegevoegd aan de lijst van artikelen, beschikbaar gesteld ingevolge art. 1 der Distributiewet 1916. De inkoop prijs voor de gemeenten is bepaald op f 36,35 per 100 K.G. (deze prijs geldt ook voor levering van bloem voor bereiding van scheepsbesluit, oliebolletten en wafelen en ten dienste van restaurants). De verkoopprijs is f 30 per 100 K.G.

Verbouw van gewassen. In tegenstelling met het vorige jaar moeten thans ook de tuinders in het bezit zijn van een vergunningsbewijs.

Pluimvee en eieren. Met ingang van 1 Februari is opgeheven het Rijkskantoor voor Pluimvee en Eieren en de daaraan toegevoegde Commissie van Advies. De behandeling der aangelegenheden inzake eieren gaat over naar het Rijkscentraal Administratiekantoor voor de distributie van levensmiddelen, die voor pluimvee naar de afdeling Crisiszaken van het Departement.

Rijkskantoren. De Minister van Landbouw maakte bekend, dat de afdeling Boter van het Rijkskantoor voor Vleesch en Vetten, met ingang van 1 Januari een onderdeel zou worden van het Rijkskantoor voor Melk en Kaas, in verband waarmee laatstbedoeld kantoor in het vervolg wordt genoemd: Rijkskantoor voor Melk en Zuivelproducten (R. M. Z.).

Kunstmest. Het Rijkskantoor voor Kunstmeststoffen maakt bekend, dat de importeurs van kalmeststoffen op het oogenblik beschikken over eenige kleine partijen kalizout 20 pCt. en kainiet. Deze zullen verdeeld worden over die personen, welke in December 1917 bestelkaarten voor deze meststoffen hebben ingediend.

De prijs van de binnenkort te distribueeren Ohil-salpeter zal in geen geval meer bedragen dan f 37,50 per 100 K.G.; die van den te distribueeren zwavelzuren ammoniak uit binnenlandsche productie niet meer dan f 48 per 100 K.G., alles bekende condities.

Sigaren, sigaretten en gekorven tabak. Ingetrokken zijn de beschikkingen van 25 Juni en 6 Juli j.l., houdende verbod tot aflevering en vervoer van sigaren, sigarillo's, sigaretten en van gekorven tabak.

Wolvordering. Blijkens mededeeling van den Minister van Oorlog bestaat niet het voornemen om tot vordering van wol van de komende campagne over te gaan.

Manufacturen. Met ingang van 1 Maart a.s. is opgeheven het Rijkskantoor voor manufacturen.

MAANDCIJFERS.

OVERZICHT DER RIJKSMIDDELEN.

(In Guldens).

	December 1918	Sedert 1 Januari 1918	Ooreen- komstige periode 1917
<i>Directe belastingen.</i>			
Grondbelasting	1.641.346	16.513.692	16.423.681
Personeele belasting ..	1.904.016	13.681.752	14.074.293
Inkomstenbelasting ..	2.226.052	56.833.430	48.626.236
Vermogensbelasting ..	377.895	3.227.209	3.497.036
<i>Accijnzen.</i>			
Suiker	1.297.007	39.102.934	31.356.571
Wijn	316.410	1.601.911	1.638.670
Gedistilleerd	1.617.642	18.900.316	20.627.157
Zout	181.859	2.838.420	2.481.566
Bier	73.379	1.124.201 ^{a)}	2.306.472
Geslacht	599.974	10.813.125	12.491.184
<i>Indirecte belastingen.</i>			
Zegelrechten	¹⁾ 961.573	²⁾ 12.825.415	13.405.250
Registratierechten ...	5.773.817	30.924.532	18.402.914
Hypotheekrechten ...	—	—	657.271
Successierechten	3.539.900	26.084.128	22.225.969
<i>Invoerrechten</i>	765.771	8.591.523	11.114.236
Formaatzegel	—	—	1.379
<i>Gouden en zilveren werken</i>			
Belasting	60.476	766.566	682.185
Essaailoon	62	820	667
Statistiekrecht	79.884	1.069.141	1.733.520
<i>Recht op Mijnen</i>	—	—	161.903
<i>Domeinen</i>	302.272	3.113.421	2.916.914
<i>Staatsloterij</i>	24.337	658.693	655.155
<i>Jacht en visscherij</i>	1.710	277.578	211.834
<i>Loodsgelden</i>	64.904	283.136	382.031
Totaal	21.810.286	249.231.943	235.074.094

OPCENTEN VOOR HET LEENINGFONDS 1914.

	December 1918	Sedert 1 Januari 1918	Overeenkomstige periode 1917
Directe belastingen.			
Grondbelasting	328.413	3.308.832	3.298.583
Personeele belasting ..	313.352	2.426.326	3.443.283
Inkomstenbelasting ..	1.285.027	22.583.146	17.594.848
Vermogensbelasting ..	150.754	1.216.018	1.343.873
Accijnzen.			
Suiker	259.401	7.820.587	6.271.314
Wijn	63.282	320.382	327.734
Gedist. (binn.- en buitl.)	161.765	1.890.031	2.962.716
Indirecte belastingen.			
Zegelrecht van buitl. eff.	61.004	501.034	869.636
Registratierechten	93	4.363	597.469
Hypotheekrechten	—	—	65.573
Totaal	2.623.091	40.070.719	36.775.029

BELASTINGEN IN VERBAND MET DE BUITENGEWONE OMSTANDIGHEDEN.

	December 1918	Sedert 1 Januari 1918
Oorlogswinstbelasting	11.072.354	164.291.807
Verdedigingsbelasting Ia	377.245	2.938.076
Verdedigingsbelasting Ib	1.918.931	20.187.155
Verdedigingsbelasting II	1.163.407	30.708.626
	14.531.937	218.125.664

1) Hieronder begrepen f 111.531 wegens zegelrecht van nota's van makelaars en commissionairs in effecten, enz. (Beursbelasting). 2) idem f 2.291.070.

3) Hieronder begrepen de opbrengst van den accijnzen op azijn.

EMISSIES IN JANUARI 1919.

Staatsleeningen	f 346.500.000,—
zijnde:	
Staat d. Nederlanden f 350.000.000,—	
5 % obl. à 99 %.	
Provinc. en Gemeentelijke leeningen ..	2.446.909,—
zijnde:	
Gouda f 300.000,— 5 % obl. à 100 %.	
Utrecht f 3.000.000,— 5 % obl. waarvan na inschrijving toegewezen f 2.058.200.— à 99½ %.	
Boxmeer f 100.000,— 5 % obl. à 99 %.	
Hypotheekbanken	180.000,—
zijnde:	
Drentsche Veenkoloniale-Westerwold-sche Hypotheek- en Credietbank f 900.000,— aand. à 100 % (met 20 % storting).	
Industriele Ondernemingen	540.000,—
zijnde:	
N. V. Constructiewerkplaatsen en Werktuigenfabr. „De Nederlandsche Staalindustrie” f 440.000,— 6 % obl. à 100 %.	
N. V. J. K. Hammingh's Vereenigde Fabrieken van Vruchtenconserven, Alcoholhoudende- en Alcoholvrije dranken f 100.000,— aand. à 100 %.	
Cultuurondernemingen, Handelsverenigingen en Handelsvenn.	500.000,—
zijnde:	
N. V. Technische Handel Mij v/h. Jan Mulder f 500.000,— 6 % cum. pref. winstd. aand. à 100 %.	
Scheepvaart-Maatschappijen	1.134.000,—
zijnde:	
Stoomboot Maatsch. „Hillegersberg” f 540.000,— aand. à 210 %.	
Totaal	f 351.300.909,—

STATISTIEKEN EN OVERZICHTEN.

N.B. *** beteekent: Cijfers nog niet ontvangen.

GELDKOERSEN.

BANKDISCONTO'S.

	1 Februari 1919	20 Juli 1914
Ned. Bank { Disc. Wissels. 4½ sedert 1 Juli '15	3½ sedert 23 Mrt. '14	
Bel. Binn. Eff. 4½ „ 1 „ '15	4 „ 23 „ '14	
Vrsch. in R.C. 5½ „ 19 Aug. '14	5 „ 23 „ '14	
Bank van Engeland 5 „ 5 Apr. '17	3 „ 29 Jan. '14	
Duitsche Rijksbank 5 „ 23 Dec. '14	4 „ 5 Febr. '14	
Bank van Frankrijk 5 „ 21 Aug. '14	3½ „ 29 Jan. '14	
Oostenr. Hong. Bk. 5 „ 12 Apr. '15	4 „ 12 Mrt. '14	
Nat. Bank v. Denem. 5½ „ 4 Jan. '19	5 „ 6 Febr. '14	
Zweedsche Rijksbk. 7 „ 20 Mrt. '18	4½ „ 6 „ '14	
Bank v. Noorwegen 6 „ 13 Dec. '17	4½ „ 11 „ '14	
Zwitserische Nat. Bk. 5½ „ 3 Oct. '18	3½ „ 19 „ '14	
Bank van Spanje .. 4 „ 22 Mrt. '17	4½ „ —	
Bank van Italië .. 5 „ 10 Jan. '18	5 „ 9 Mei '14	
Feder. Res. Bk. N.Y. 3½-4½	—	
Javassche Bank 3½ „ 1 Aug. '09	3½ „ 1 Aug. '09	

OPEN MARKT.

Data	Amsterdam		Londen Part. disconto	Berlijn Part. disconto	Parijs Part. disc.	N. York Call-money
	Part. disconto	Prolongatie				
1 Febr. '19	4	4¼	3½	4-½	—	4-½ 1)
27 J.-1 F. '19	3½-4½	3¼-4¼	3½-½	4-½	—	3½-4½
20-25 J. '19	3-¾	3-¼	3½	4-½	—	3½-5
13-18 J. '19	3¼-¾	3-½	3½	4-½	—	4-5
2 Febr. '18	3-½	4¾	4½	4-½	—	4 2)
3 Febr. '17	1¾-2 2)	4	5½	4-½	—	2-3 3)
20-24 Jul. '14	3½-¾	2¼-¾	2¼-¾	2½-½	2¾	1¾-2½

1) Noteering van 31 Januari.
2) „ „ 1 Februari.
3) „ „ 2 „

WISSELKOERSEN.

WISSELMARKT.

De wisselmarkt was aanvankelijk vast. Londen werd tot 11.62, New York tot 2.43¼ en Parijs tot 44.65 verhandeld. Ook Berlijn en Weenen waren prijshoudend. Daarna kwam er echter overweldigend aanbod van Londen, waardoor dit devies weder tot ca. 11.52 terugliep en ook Parijs en New York evenredig lager werden afgedaan. Nadat dit buitengewone aanbod zeer gemakkelijk tot de verlaagde koersen was opgenomen, trad weder enig herstel in.

Dit was niet het geval met Berlijn en Weenen. Nadat verschillende weken lang deze koersen bijzonder goed op prijs waren gebleven, trad er deze week een tamelijk sterke reactie in en de markt sloot flauw, ongeveer op het laagste punt.

De neutrale wissels liepen ongeveer in gelijke richting met Londen. Daar er in de Londen-noteering in die lunden weinig verandering kwam, was dat zeer begrijpelijk. België bleef de geheele week tamelijk prijshoudend en vooral voor Londensche rekening tamelijk sterk gezocht. Aan de vraag moet echter nog steeds hoofdzakelijk door verzending van bankpapier voldaan worden.

KOERSEN IN NEDERLAND.

Data	Londen 1)	Parijs 2)	Berlijn 3)	Weenen 4)	St. Petersburg 1)	New York 1)
27 Jan. 1919..	11.61	44.65	29.75	14.95	—	2.43¼
28 „ 1919..	11.55	44.40	29.60	14.85	—	2.42¼
29 „ 1919..	11.55	44.45	29.32½	14.75	—	2.42½
30 „ 1919..	11.52½	44.40	28.60	14.45	—	2.42
31 „ 1919..	11.50½	44.30	28.15	14.20	—	2.42
1 Febr. 1919..	11.56	44.45	28.37½	14.25	—	2.42½
Laagste d. w. 1)	11.50	44.20	28.—	14.—	—	2.41½
Hoogste „ „ 1)	11.62	44.70	30.10	15.10	—	2.44
25 Jan. 1919..	11.50	44.25	30.10	15.15	—	2.41
18 „ 1919..	11.28½	43.40	29.10	14.70	—	2.37
Muntpariteit..	12.10	48.—	59.26	50.41	1.28	2.48¼

1) Noteering te Amsterdam. 2) Particuliere opgave.

Data	Stock-holm ^{*)}	Kopen-hagen ^{*)}	Chris-tiana ¹⁾	Zwitser-land ^{*)}	Spanje ¹⁾	Batavia ¹⁾ telegrafisch
27 Jan. 1919	69.10	63.75	67.05	49.30	49.—	99 $\frac{5}{8}$ -100 $\frac{1}{8}$
28 " 1919	69.—	63.65	66.90	49.35	49.—	99 $\frac{5}{8}$ -100 $\frac{1}{8}$
29 " 1919	68.65	63.35	66.70	49.25	49.15	99 $\frac{5}{8}$ -100 $\frac{1}{8}$
30 " 1919	68.50	63.30	66.70	49.20	49.10	99 $\frac{5}{8}$ -100 $\frac{1}{8}$
31 " 1919	68.20	63.20	66.60	49.15	49.15	99 $\frac{5}{8}$ -100 $\frac{1}{8}$
1 Febr. 1919	68.40	63.25	66.65	49.37 $\frac{1}{2}$	49.15	99 $\frac{5}{8}$ -100 $\frac{1}{8}$
L'ste d. w. ¹⁾	68.10	63.10	66.40	49.—	48.50	99 $\frac{5}{8}$
H'ste " " ¹⁾	69.15	63.80	67.25	49.50	49.50	100 $\frac{1}{8}$
25 Jan. 1919	68.90	63.50	66.75	49.20	48.50	99 $\frac{5}{8}$ -100 $\frac{1}{8}$
18 " 1919	68.55	63.05	66.25	49.10	48.25	99 $\frac{5}{8}$ -100 $\frac{1}{8}$
Muntpariteit	66.67	66.67	66.67	48.—	48.—	100

*) Noteering te Amsterdam. 1) Particuliere opgave.

KOERSEN TE NEW YORK.

Data	Cable Londen (in \$ per £)	Zicht Parijs (in frs. p. \$)	Zicht Berlijn (in cents p. 4 Rm.)	Zicht Amsterd. (in cents per gld.)
1 Febr. .. 1919	4.76.55	5.45 $\frac{3}{8}$	nom.	40 $\frac{1}{8}$
Laagste d. week..	4.76.55	5.45 $\frac{3}{8}$	nom.	40 $\frac{1}{8}$
Hoogste " " ..	4.76.55	5.45 $\frac{3}{8}$	nom.	41 $\frac{1}{8}$
25 Jan. 1919	4.76.55	5.45 $\frac{3}{8}$	nom.	41 $\frac{1}{8}$
18 " 1919	4.76.75	5.45 $\frac{3}{8}$	nom.	42 $\frac{1}{8}$
Muntpariteit....	4.86.67	5.18 $\frac{1}{4}$	95 $\frac{1}{4}$	40 $\frac{1}{8}$

KOERSEN VAN DE VOLGENDE PLAATSEN OP LONDEN.

Plaatsen en Londen	Noteerings-eenheden	16 Jan. 1919	24 Jan. 1919	Tijdsperk 25-30 Jan. 1919		30 Jan. 1919
				Laagste	Hoogste	
Alexandrië..	Piast. p. £	97 $\frac{3}{8}$	97 $\frac{3}{8}$	97 $\frac{3}{8}$	97 $\frac{3}{8}$	97 $\frac{3}{8}$
B. Aires	d.p.gd.pes.	51 $\frac{1}{16}$	51 $\frac{1}{16}$	50 $\frac{27}{32}$	51 $\frac{27}{32}$	51 $\frac{1}{16}$
Calcutta	sh/d.p.rup.	1/6 $\frac{1}{32}$	1/6 $\frac{1}{32}$	1/6	1/6 $\frac{1}{16}$	1/6 $\frac{1}{32}$
Hongkong ...	id. p. \$	3/3 $\frac{1}{2}$	3/3	3/3	3/3	3/3
Lissabon	d.p.escudo	34 $\frac{1}{2}$	35 $\frac{1}{4}$	34 $\frac{3}{4}$	35 $\frac{1}{4}$	35 $\frac{1}{4}$
Madrid	Peset. p. £	23.64	23.64	23.63	23.65	23.65
Montevideo... d.p.peso		59 $\frac{3}{4}$	60 $\frac{1}{2}$	59 $\frac{1}{2}$	60 $\frac{1}{4}$	60 $\frac{1}{4}$
Montreal... \$ per £		4.85 $\frac{7}{8}$	4.86 $\frac{1}{4}$	4.86 $\frac{1}{8}$	4.86 $\frac{3}{8}$	4.86 $\frac{1}{8}$
R.d.Janeiro ¹⁾	d.p.milr.	13 $\frac{1}{32}$	12 $\frac{81}{32}$	12 $\frac{15}{16}$	13 $\frac{1}{8}$	13 $\frac{1}{8}$
Rome	Lires p. £	30.31	30.31	30.25	30.37 $\frac{1}{2}$	30.31
Shanghai ...	sh/d.p.tael	5/1	5	5	5	5
Singapore ..	id. p. \$	2/3 $\frac{9}{16}$	2/4 $\frac{1}{8}$	2/4 $\frac{1}{8}$	2/4 $\frac{3}{16}$	2/4 $\frac{1}{8}$
Valparaiso ¹⁾	d.p.pap.p.	10 $\frac{13}{32}$	10 $\frac{27}{32}$	10 $\frac{1}{2}$	10 $\frac{27}{32}$	10 $\frac{1}{2}$
Yokohama ...	sh/d.p.yen	2/1 $\frac{13}{16}$	2/2	2/1 $\frac{1}{8}$	2/2 $\frac{1}{8}$	2/1 $\frac{13}{16}$

1) Noteeringen op 90 dagen. 2) Noteering van 21 Jan. 1919.

GOUD EN ZILVER.

Sedert 29 Juli 1916 worden de dagelijksche ontvangsten en onttrekkingen van goud door de Bank van Engeland tijdelijk niet bekend gemaakt.

NOTEERING VAN ZILVER.

Noteering te Londen. te New York

1 Febr. 1919.....	48 $\frac{7}{16}$	101 $\frac{1}{8}$
25 Jan. 1919.....	48 $\frac{7}{16}$	101 $\frac{1}{8}$
18 " 1919.....	48 $\frac{7}{16}$	101 $\frac{1}{8}$
11 " 1919.....	48 $\frac{7}{16}$	101 $\frac{1}{8}$
4 " 1919.....	48 $\frac{7}{16}$	101 $\frac{1}{8}$
2 Febr. 1918.....	43 $\frac{1}{4}$	86 $\frac{3}{8}$
3 Febr. 1917.....	37 $\frac{1}{16}$	76 $\frac{3}{8}$
20 Juli 1914.....	24 $\frac{13}{16}$	54 $\frac{1}{8}$

N. U. M.

Weekstaat der Nederlandsche Uitvoermaatschappij. Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Bankers	Buitent. Schat-kistbilj.	Debet Diverse reken. ¹⁾	5 p.Ct. Schuld-brieven	Credit Diverse reken. ¹⁾
31 Jan. 1919..	4.471	65.700	70.400	15.774	101.236
23 " 1919..	2.896	65.700	70.400	15.566	100.499
16 " 1919..	2.726	65.700	70.400	14.791	100.357
9 " 1919..	2.336	65.700	70.400	14.791	99.605
2 " 1919..	1.905	53.200	70.400	14.790	99.347

1) Beide rekeningen omvatten, behalve garantiewissels in portefeuille tot het bedrag der buitent. schat-kistbiljetten, in hoofdzaak garantiewissels in depôt bij de Ned. Bank.

NEDERLANDSCHE BANK.

Verkorte Balans op 1 Februari 1919.

Activa.

Binnenl. Wis-sels, Prom., enz. in disc.	H.-bk. f 200.080.766,14 $\frac{1}{2}$ B.-bk. " 1.399.306,17 $\frac{1}{2}$ Ag.sch. " 33.928.253,94 $\frac{1}{2}$	f 235.408.326,26 $\frac{1}{2}$
Papier o. h. Buitenl. in disconto	—
Idem eigen portef. Af: Verkocht maar voor de bk. nog niet afgel.	f 8.331.456,—	8.331.456,—
Beleeningen incl. vrsch. in rek.-crt. op onderp.	H.-bk. f 92.193.244,97 B.-bk. " 5.468.399,47 Ag.sch. " 39.298.546,85	f 136.960.191,29
Op Effecten	f 136.915.491,29	
Op Goederen en Spec.	44.700,—	136.960.191,29
Voorschotten a. h. Rijk	14.945.303,04
Munt en Muntmateriaal		
Munt, Goud	f 70.395.780,—	
Muntmat., Goud	613.960.884,20 $\frac{1}{2}$	
	f 684.356.664,20 $\frac{1}{2}$	
Munt, Zilver, enz.	8.923.262,56	
Muntmat., Zilver	693.279.926,76 $\frac{1}{2}$
Effecten		
Bel.v.h. Res.fonds.	f 4.969.969,32	
id. van $\frac{1}{8}$ v. h. kapit.	3.779.361,18	8.749.330,50
Geb. en Meub. der Bank	1.770.000,—
Diverse rekeningen	98.614.297,07 $\frac{1}{2}$
		f 1.198.058.830,93 $\frac{1}{2}$

Passiva.

Kapitaal	f 20.000.000,—
Reservefonds	5.079.402,56
Bankbiljetten in omloop	1.071.530.785,—
Bankassigtiën in omloop	3.689.506,99 $\frac{1}{2}$
Rekening-Courant saldo's:	
Van het Rijk	f —
Van anderen	86.426.465,75
Diverse rekeningen	11.332.670,63
	f 1.198.058.830,93 $\frac{1}{2}$
Beschikbaar metaalsaldo	f 460.491.139,71
Op de basis van $\frac{1}{8}$ metaaldekking	228.161.788,16
Minder bedragaan bankbiljetten in omloop dan waartoe de Bank gerechtigd is	2.302.455.695,—
Verschillen met den vorigen weekstand:	
Disconto's	13.447.945,87
Buitenlandsche wissels	235.600,—
Beleeningen	1.902.687,85
Goud
Zilver	132.288,47
Bankbiljetten	18.022.885,—
Part. Rek.-Crt. saldo's	2.668.441,41 $\frac{1}{2}$

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Date	Goud	Zilver	Bank-biljetten	Andere opschbare schulden
1 Febr. 1919	684.357	8.923	1.071.531	90.116
25 Jan. 1919	684.369	8.791	1.053.508	90.669
18 " 1919	684.390	8.737	1.062.722	83.614
11 " 1919	690.424	8.668	1.080.094	99.674
4 " 1919	691.436	8.588	1.100.948	91.626
28 Dec. 1918	689.441	8.545	1.068.947	90.529
21 " 1918	689.923	8.381	1.057.448	95.542
14 " 1918	690.723	8.319	1.059.603	82.497
7 " 1918	692.375	8.256	1.072.360	73.808
30 Nov. 1918	693.392	8.230	1.082.164	75.660
23 " 1918	695.415	8.200	1.081.877	96.217
16 " 1918	700.399	8.157	1.109.995	87.919
9 " 1918	700.429	8.128	1.018.395	70.523
2 Febr. 1918	707.609	7.275	892.087	58.386
3 Febr. 1917	589.558	6.646	745.750	94.543
25 Juli 1914	162.114	8.228	310.437	6.198

Data	Disconto's		Beleeningen	Beschikbaar Metaalsaldo	Dekkingpercentage
	Totaal	Hiervan Schatkistpromessen rechtstreeks			
1 Febr. 1919	235.408	181.800	136.960	460.491	60
25 Jan. 1919	221.960	166.800	135.058	463.865	61
18 " 1919	223.497	162.800	138.702	463.396	60
11 " 1919	245.184	176.800	145.342	462.674	59
4 " 1919	252.852	177.800	149.907	461.043	59
23 Dec. 1918	243.691	174.800	139.515	465.624	60
21 " 1918	236.729	167.800	129.116	467.234	61
14 " 1918	219.227	146.800	134.380	470.144	61
7 " 1918	210.203	136.800	142.345	470.915	61
30 Nov. 1918	225.288	145.800	144.367	469.579	61
23 " 1918	231.138	146.800	141.874	467.512	60
16 " 1918	208.639	135.800	180.376	468.446	59
9 " 1918	157.375	128.500	120.416	490.242	65
2 Febr. 1918	80.657	66.000	90.157	524.005	75
3 Febr. 1917	97.049	77.000	78.137	427.245	71
25 Juli 1914	67.947	14.300	61.686	43.521 ¹⁾	54

¹⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

Uit de bekendmaking van den Minister van Financiën blijkt, dat uitstonden op:

	25 Jan. 1919	1 Febr. 1919
Aan schatkistpromessen..	f 440.420.000,—	f 424.570.000,—
waarvan rechtstreeks bij de Ned. Bank geplaatst	„ 166.800.000,—	„ 181.300.000,—
Aan schatkistbiljetten ..	„ 164.040.000,—	„ 159.358.000,—
Aan zilverbons	„ 63.454.092,50	„ 63.221.578,—

JAVASCHE BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Naast de per mail ontvangen gegevens worden de telegrafisch bekend geworden totaalcijfers der obligo's en uitzettingen en het beschikbaar metaalsaldo van latere data opgenomen.

Data	Goud	Zilver	Bankbiljetten	Andere opsch. schulden
25 Jan. 1919.....	***	***	318.200	
18 " 1919	***	***	314.300	
11 " 1919.....	***	***	318.000	
23 Nov. 1918.....	102.967	14.577	192.361	90.850
16 " 1918.....	120.150	14.471	193.167	88.636
9 " 1918.....	100.751	14.919	192.384	86.708
2 " 1918.....	98.883	15.077	187.785	87.400
19 Jan. 1918.....	86.439	19.270	171.743	60.908
27 Jan. 1917.....	72.819	23.800	156.293	39.067
25 Juli 1914.....	22.057	31.907	110.172	12.634

Data	Disconto's	Wissels, buiten N.-Ind. betaalbaar	Beleeningen	Diverse rekeningen ¹⁾	Beschikbaar metaalsaldo	Dekkingpercentage
25 Jan. 1919		200.000		***	66.500	***
13 " 1919		196.500		***	67.000	***
11 " 1919		196.600		***	67.000	***
23 Nov. 1918	8.965	17.206	81.132	19.754	61.168	42
16 " 1918	9.190	17.494	82.441	18.786	60.510	41
9 " 1918	8.421	17.541	80.634	20.714	60.137	41
2 " 1918	8.382	20.060	78.365	22.501	59.167	41
19 Jan. 1918	7.850	33.667	67.343	24.469	59.179	45
27 Jan. 1917	6.543	36.069	56.802	9.031	56.634	50
25 Juli 1914	7.259	6.395	47.934	2.228	4.842 ²⁾	44

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Op de basis van $\frac{2}{5}$ metaaldekking.

SURINAAMSCH BANK.

Voornaamste posten in duizenden guldens.

Data	Metaal	Circulatie	Andere opsch. schulden	Disconto's	Div. rekeningen ¹⁾
16 Nov. 1918 ..	921	1.627 ²⁾	1.181	1.263	151
9 " 1918 ..	914	1.652 ³⁾	1.159	1.267	183
2 " 1918 ..	906	1.631 ³⁾	1.203	1.267	156
26 Oct. 1918 ..	905	1.506 ⁴⁾	1.347	1.265	220
17 Nov. 1917 ..	614	1.199	1.036	1.049	1.019
18 Nov. 1916 ..	668	1.066	829	881	885
25 Juli 1914 ..	645	1.100	560	735	396

¹⁾ Sluitpost der activa. ²⁾ Hiervan zilverbons 274 dz. gld. ³⁾ idem 275 dz. gld. ⁴⁾ idem 246 dz. gld.

BUITENLANDSCHE BANKSTATEN.

Aan het eind van ieder kwartaal wordt een overzicht gegeven van enkele niet wekelijks opgenomen bankstaten.

BANK VAN ENGELAND.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Currency Notes, in duizenden p. st.

Data	Metaal	Circulatie	Currency Notes.		
			Bedrag	Goudd.	Gov. Sec.
29 Jan. 1919	80.737	69.346	***	***	***
22 " 1919	80.288	69.022	308.219	28.500	288.845
15 " 1919	80.544	69.699	312.016	28.500	293.445
8 " 1919	80.521	70.141	317.931	28.500	300.134
30 Jan. 1918	58.607	45.896	211.985	28.500	187.017
31 Jan. 1917	56.665	39.601	143.552	28.500	112.339
22 Juli 1914	40.164	29.317

Data	Gov. Sec.	Other Sec.	Public Depos.	Other Depos.	Reserve	Dekkingpercentage ¹⁾
29 Jan. '19	55.893	80.437	26.613	121.602	29.847	20,13
22 " '19	62.934	79.041	27.217	126.573	29.716	19,32
15 " '19	62.666	78.886	28.168	124.797	29.295	19,14
-8 " '19	71.877	85.493	28.164	140.188	28.830	17,12
30 Jan. '18	55.876	91.890	38.237	122.644	31.161	19,37
31 Jan. '17	160.373	35.727	44.764	168.773	35.514	16,63
22 Juli '14	11.005	33.633	13.735	42.185	29.297	52 $\frac{1}{2}$

¹⁾ Verhouding tusschen Reserve en Deposits.

DUITSCHER RIJKSBANK.

Voornaamste posten, onder bijvoeging der Darlehenskassenscheine, in duizenden Mark.

Data	Metaal	Daaraan Goud	Kassenscheine	Circulatie	Dekkingpercentage ¹⁾
22 Jan. 1919	2.275.461	2.255.397	5.672.940	23.393.213	34
15 " 1919	2.276.643	2.257.183	5.351.403	22.526.370	34
7 " 1918	2.279.568	2.260.173	5.312.647	22.336.844	34
31 Dec. 1918	2.282.000	2.262.003	5.267.000	22.188.000	34
23 Jan. 1918	2.520.577	2.407.038	1.205.710	10.918.832	34
23 Jan. 1917	2.549.309	2.523.185	321.601	7.650.783	38
23 Juli- 1914	1.691.398	1.356.857	65.479	1.890.895	93

¹⁾ Dekking der circulatie door metaal en Kassenscheine.

Data	Wissels	Rek. Cr.	Darlehenskassenscheine	
			Totaal uitgegeven	In kas bij de Reichsbank
22 Jan. 1919	26.562.410	12.322.441	15.920.200	5.666.700
15 " 1919	27.539.742	13.620.919	15.592.200	5.346.000
7 " 1918	25.972.067	11.869.683	15.590.000	5.309.000
31 Dec. 1918	27.416.000	13.280.000	15.626.000	5.263.000
23 Jan. 1918	12.418.037	6.250.711	7.411.000	1.192.200
23 Jan. 1917	8.172.637	3.648.020	3.330.400	308.400
23 Juli 1914	750.892	943.964

RUSSISCHE STAATSBANK.

Sedert 5 November 1917 is geen bankstaat verschenen.

BANK VAN FRANKRIJK.

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Goud	Waarvan in het Buitenland	Zilver	Te goed in het Buitenland	Buit.gew. voorsch. a/d. Staat
30 Jan. '19	5.504.975	2.037.108	316.146	***	19.550.000
23 " '19	5.499.318	2.037.108	317.296	1.084.663	19.450.000
16 " '19	5.496.207	2.037.108	316.870	1.178.132	18.750.000
9 " '19	5.492.299	2.037.108	317.391	1.239.033	18.100.000
31 Jan. '18	5.362.206	2.037.108	248.493	1.040.667	13.000.000
1 Feb. '17	5.131.163	1.795.157	279.283	795.643	8.200.000
23 Juli '14	4.104.390	—	639.620	—	—

Data als boven.	Wissels	Uitgestelde Wissels	Beleening	Bankbiljetten	Rek. Ct. Particulieren.	Rek. Ct. Staat
	1.252.301	1.000.529	1.187.105	31.983.028	2.615.406	56.007
	1.247.415	1.009.400	1.204.596	31.793.747	2.768.880	70.254
	1.334.355	1.014.375	1.199.457	31.699.903	2.533.116	21.616
	1.523.090	1.023.896	1.215.501	31.566.850	—	110.629
	1.015.683	1.128.514	1.201.363	23.534.338	2.951.890	23.550
	709.193	1.318.581	1.255.381	17.514.326	2.340.048	52.606
	1.541.080	—	769.400	5.911.910	942.570	400.580

SOCIÉTÉ GÉNÉRALE DE BELGIQUE. 1)

Voornaamste posten in duizenden francs.

Data	Metaal incl. buitenl. saldi	Beleening van buitenl. oorder.	Beleening van prom. d. provinc.	Binn.-wissels en beleening	Circulatie	Rek. Ct. saldi
17 Oct. '18	1.216.753	100.082	480.000	97.728	1.507.912	377.440
10 " '18	1.219.743	100.021	480.000	100.040	1.508.011	382.595
3 " '18	1.144.781	100.011	480.000	95.287	1.452.612	358.318
26 Sept. '18	1.145.778	99.982	480.000	101.783	1.452.948	365.452
18 Oct. '17	476.043	90.903	480.000	100.351	1.172.474	91.204
19 Oct. '16	352.872	76.033	480.000	39.834	828.739	110.068

1) Sedert einde 1914 met de functie van circulatiebank belast.

VEREENIGDE STATEN VAN NOORD-AMERIKA.

FEDERAL RESERVE BANKS.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Goud	Waarvan voor dekking F. R. Notes	Waarvan in het buitenland	Zilver etc.	F.R. Notes in circulatie
29 Nov. '18	2.065.213	1.293.154	5.829	55.158	2.568.676
22 " '18	2.060.265	1.247.046	5.829	55.992	2.555.215
15 " '18	2.056.777	1.241.536	5.829	53.039	2.562.517
8 " '18	2.046.591	1.218.873	5.829	54.248	2.558.196
1 " '18	2.052.229	1.213.319	5.829	53.456	2.515.504
30 Nov. '17	1.621.725	674.102	52.500	54.486	1.056.983

Data	Wissels	Totaal Deposito's	Waarvan Kapitaal	Algem. Dekkings-percentage 1)	Percent. Gouddekking circulatie
29 Nov. '18	2.190.536	2.404.611	80.072	52,1	51,8
22 " '18	2.078.219	2.451.782	80.025	51,8	50,8
15 " '18	2.175.685	2.383.462	79.903	51,4	50,2
8 " '18	2.171.760	2.348.989	79.824	50,9	49,8
1 " '18	2.123.019	2.347.692	79.360	51,7	50,9
30 Nov. '17	961.852	1.968.672	68.500	72,2	78,6

1) Verhouding tusschen: den totalen goudvoorraad, zilver etc., en de opeisbare schulden: F. R. Notes en netto deposito's met inbegrip van het kapitaal.

PARTICULIERE BANKEN AANGESLOTEN BIJ HET FED. RES. STELSEL.

Voornaamste posten in duizenden dollars.

Data	Aantal banken	Totaal uitgezette gelden en beleggingen	Reserve bij de F. R. banks	Totaal deposito's	Waarvan time deposits
22 Nov. '18	752	13.660.556	1.290.472	11.698.157	1.454.787
15 " '18	753	13.917.244	1.183.856	11.972.771	1.443.510
8 " '18	751	13.903.015	1.267.855	12.025.989	1.450.895
1 " '18	750	14.040.777	1.174.340	12.104.471	1.468.664
25 Oct. '18	749	14.022.210	1.360.662	11.671.211	1.438.992

EFFECTENBEURZEN.

Amsterdam, 3 Februari 1919.

In de onzekere, gesluierde tijden, die wij thans beleven, mag het stellig wel buitengewoon opmerkelijk worden genoemd, vooral in een land als Duitsland, dat de effectenmarkten over het algemeen een uiterst opgewekt beeld te aanschouwen kunnen geven. De vredesconferentie moet haar arbeid nog aanvangen, doch het is niet goed denkbaar, dat onze Oostelijke naburen niet al den druk zullen onder vinden, dien een overwonnen volk in den regel moet doorstaan. Zelfs is er sprake van, om Duitsland geheel van de voormalige koloniën te scheiden. En desondanks bevindt de beurs te Berlijn zich in een stadium van opgewektheid, dat in tijden van voorspoed vaak ver te zoeken was. Het zijn niet alleen de industriele waarden, die tot steeds stijgende prijzen uit de markt worden genomen, doch ook de waarden der koloniale ondernemingen waren gedurende de berichtperiode sterk gevraagd. Ook Mexicaansche waarden werden tot hogere prijzen gekocht, een deels met het oog op de aantrekkelijkheid van het bezit van in vreemde valuta luidende papieren, anderdeels, wijl verluide, dat Mexico een regeling van de achterstallige schuld zou overwegen. In beide gevallen echter was de koersverheffing buiten verhouding tot deze factoren; op een enkelen dag kwamen verbeteringen van 8 en meer procenten tot stand.

Weliswaar kwamen nu en dan koersteruggangen voor, doch deze konden de voorafgaande hausse niet nivelleeren. Zelfs voor mijnwaarden bleef voortdurend vraag bestaan, ondanks het feit, dat de steeds stijgende loonen in het mijnbedrijf de exploitatie voortdurend ongunstiger maken. De cijfers, hieromtrent verschenen in „Die wirtschaftliche Demobilmachung“; het orgaan van het departement voor de demobilisatie, zijn zeer welsprekend; onderstaande tabel is uit genoemd tijdschrift geciteerd:

Gemiddelde loonen voor houwens en vervoerders (daglooners) in Marken:

	1913	1914	1915	1916	1917	1918
in Opper-Silezië	4,85	4,79	5,47	6,66	8,30	19,—
in het district Halle	4,22	4,19	4,59	5,23	6,34	12,—

Deze loonsverhoogingen van 200 en 300 pCt. worden voor een groot deel wel op den consument afgewenteld, doch vooral voor den export moeten de maatschappijen rekening houden met de concurrentie uit andere landen, zij het al niet direct, dan toch in de naaste toekomst. De koersnoteringen der betrokken fondsen te Berlijn weerspiegelen echter dit perspectief nog niet.

Te Weenen is de beurs kalm gebleven, hoewel vast gestemd onder den indruk van het jaarverslag over 1918 van de Oostenrijksch-Hongaarsche Bank. Niet alleen de eindcijfers hebben deze gunstige beschouwing in de hand gewerkt, doch meer nog de mededeeling, dat in het vervolg (vermoedelijk reeds dadelijk na de jaarvergadering op 3 Februari te houden) weder wekelijksche bankstaten gepubliceerd zullen worden. Het uit te keeren dividend is geringer (5 pCt. tegen 9,571 pCt. over 1917), doch de reserveveringen zijn daarentegen grooter geworden. Hiertoe was de Bank wel genoodzaakt, daar haar octrooi op het einde van het loopende jaar afloopt en derhalve rekening moest worden gehouden met de mogelijkheid, dat het bedrijf niet voortgezet zal kunnen worden, waardoor het talrijke personeel in het genot van pensioen zou moeten worden gesteld.

De overige beurzen, ook die in de landen der Entente, hebben een vaste tendens aangetoond, ondanks vaak teleurstellende berichten en beschouwingen. Vooral voor België geldt deze laatste omstandigheid. Zoo frappeerden de mededeelingen van den Belgischen Minister-President, gegeven ter gelegenheid van de Kamerdebatten betreffende den wederopbouw van het land. Onze activa, zeide deze bewindsman, zijn nihil. België is 5 milliard francs schuldig aan de geallieerden, 2½ milliard voor terugbetaling van de tijdens den oorlog door de provincies geëmitteerde obligaties, 225 millioen voor de door de spaarbanken en de Banque Nationale verstrekte voorschotten. Hierbij komt de Belgische staatsschuld van vóór den oorlog (ongeveer 4 milliard francs).

Dank zij de uitgifte van 2700 millioen francs aan schatstbiljetten heeft de Regeering de hierboven gereleveerde voorschotten ad 225 millioen kunnen aflossen en het circulerende Deutsche papiergeld kunnen intrekken. Voorts is, om de industrie weder op gang te kunnen brengen, een crediet van 225 millioen francs in Engeland en van 75 millioen in Canada opgenomen. Van Frankrijk zal voorts een

crediet van 500 miljoen worden verkregen, terwijl met de Vereenigde Staten onderhandeld wordt betreffende een leening, eveneens ten bedrage van 500 miljoen. Op deze wijze hoopt het land althans eenigermate den wederopbouw te kunnen financieren, waarbij echter uit den aard der zaak groote lasten aan de bevolking opgelegd zullen moeten worden.

Alleen te New York was de beurstendens min of meer weifelend. Onder leiding van Steels, die reageerden in verband met de verlaging van het extra dividend op de gewone aandelen en als gevolg van de vermindering der netto-ontvangsten, toonde de geheele markt een zekereren teruggang aan. De industrie schijnt zich nog steeds in het tijdperk van afwachten te bevinden, hetgeen ook blijkt uit de productievermindering der kopermijnen. Enkele industriële fondsen hebben hierop een uitzondering gemaakt, b.v. preferente aandelen Hide & Leather, die ook bij een ongeanimeerde stemming steeds blijken gaven een geliefd object van aankoop te vormen. De bijzondere reden hiervoor is te onzent nog niet bekend geworden.

Spoorwegaandelen bleven goed op peil, nu de algemeene verwachting luidt, dat de controle over het spoorwegbedrijf en hiermede ook vermoedelijk de garantie van de inkomsten der laatste jaren, nog wel eenigen tijd door de Regeering gehandhaafd zal blijven. Marinewaarden daarentegen brokkelden af in aansluiting aan de verlaging der Oceaanvrachten, waarvan men voor de scheepvaartondernemingen kleinere inkomsten vrees.

Te onzent was de markt voor inheemsche staatsfondsen vast gestemd. De nieuwe leening 1918 kon fractioneel in koers verbeteren en ook de overige soorten werden op vrij groote schaal uit de markt genomen. Van de buitenlandsche staatsfondsen waren Russen het meest verhandeld, waarbij echter de gedurende de vorige berichtperiode behaalde hoogere koersen niet geheel behouden konden blijven. De berichten omtrent de weigerachtigheid der thans in Rusland aan het bewind zijnde extreme partijgroepen om deel te nemen aan de door de vredesconferentie voorgestelde bijeenkomst op de Prinseneilanden werkten mede om de lichte reactie in de hand te werken.

Van Zuid-Amerikaansche soorten waren Mexicaansche fondsen op sommige dagen gevraagd, zonder dat het tot afdoeningen van beteekenis kwam. Japansche schuldbrieven eerder iets in reactie.

		28 Jan.	31 Jan.	3 Febr.	Rijzing of daling.
4 1/2 %	Ned. W. Sch.	1916	92 1/8	91 1/8	91 1/8 - 1/8
4 %	" " "	1916	83 9/16	84 9/16	84 1/8 + 1 1/16
3 1/2 %	" " "	70 11/16	70 1/4	70 3/4 + 1/8
3 %	" " "	64 1/4	63	64 - 1
2 1/2 %	Cert. N. W. S.	55 1/4	54 1/2	54 3/4 - 1/2
5 %	Oost-Indië 1915	96	96	96 1/4 + 1/4
4 %	Hongarije Goud	38 1/2	38 1/4	38 1/2
4 %	Oostenr. Kronenrente	31 1/2	31	29 3/16 - 2 9/16
5 %	Rusland 1906	41 1/8	42 9/16	42 9/16 + 1 7/16
4 1/2 %	Iwagorod Domb...	33 7/8	35 1/16	33 1/16 + 1/16
4 %	Rusland Cons. 1880..	34 1/2	32 1/8	32 7/8 - 2 1/8
4 %	Rusl. bij Hope & Co...	35 3/4	33 3/8	33 3/16 - 2 9/16
4 %	Servië 1895	53 1/2	53	53 1/2
4 1/2 %	China Goud 1898	69 1/4	69 1/4	69 1/4
4 %	Japan 1899	67 1/2	67 1/2	67 1/2
4 %	Argentinië Buitenl..	64 3/8	64 3/8	64 3/8
5 %	Brazilië 1895	70 1/2	70 1/2	70 1/2
5 %	" 1913	68 1/2	70 3/4	71 + 2 1/2

De lokale markt heeft als geheel in een uiterst optimistische stemming verkeerd. Hiervan moeten echter *scheepvaartwaarden* geheel worden uitgezonderd, die integendel een voortdurend dalende richting te aanschouwen hebben gegeven. Het aanvankelijk bericht omtrent de teruggave der door de Geassocieerden gehuurde Nederlandsche vaartuigen had reeds eenige onrust onder de houders der betrokken fondsen gewekt, doch de elkaar opvolgende mededeelingen omtrent de verlaging der vrachtprijzen in alle deelen der wereld heeft velen tot overhaaste realisaties aangespoord. Hierbij werd geen rekening gehouden met de omstandigheid, dat ook de premien van molestverzekering zijn vervallen, terwijl tevens de tijdsduur der reizen aanmerkelijk is ingekrompen, zoodat tegenover een vermindering van inkomsten der maatschappijen uithoofde van een lagere vrachtprijs ook een reductie in de bedrijfskosten moet worden gesteld. Van de reactie kan geen enkel scheepvaartfonds worden uitgezonderd, hoewel de daling aanvang bij de aandelen der Indische ondernemingen. Deze verlaten per saldo de berichtperiode dan ook op het meest verlaagde niveau.

	28 Jan.	31 Jan.	3 Febr.	Rijzing of daling.
Holland-Amerika-Lijn	399	392 1/2	386	- 13
" " " gem. eig.	385	381	372	- 13
Holland-Gulf-Stoomv.-Mij ..	250	250	240	- 10
Roll. Alg. Atl. Stoomv.-Mij.	162 1/4	161 1/2	161 1/2	- 1/4
Hollandsche Stoomboot-Mij..	193 1/2	192	185 1/2	- 8
Java-China-Japan-Lijn	305	302 1/2	292 1/2	- 12 1/2
Kon. Hollandsche Lloyd ..	176 1/8	173	170 1/8	- 6
Kon. Ned. Stoomv.-Mij.	227	225 1/2	220 3/4	- 6 1/4
Kon. Paketvaart-Mij.	233	231	225 3/4	- 7 1/4
Maatschappij Zeevaart	312	306	299	- 13
Nederl. Scheepvaart-Unie ..	243	241 1/2	236 3/8	- 6 3/8
Nievelt Goudriaan	480	469 1/2	465	- 15
Rotterdamsche Lloyd	273 1/2	270 1/4	262 3/4	- 10 3/4
Stoomv.-Mij. „Hillegersberg”	290 1/2	290 1/2	290 1/2	
" " „Nederland” ..	273 1/2	271 1/2	264	- 9 1/2
" " „Noordzee” ..	188	180 1/4	175 1/2	- 12 1/2
" " „Oostzee”	365	350	345	- 20

Daarentegen mochten de overige afdelingen der lokale markt zich in buitengewone belangstelling verheugen. De stimulans hiervoor ging uit van de *suikermarkt*, waaromtrent verluide, dat de inkrimping van den aanplant met 25 pCt. niet zal worden doorgevoerd, terwijl gelijktijdig hier te lande berichten binnenkwamen omtrent zeer groote en winstgevende verkoopen van suiker uit oogst 1919. Aanvankelijk konden hiervan alleen de courante soorten, als aandelen Handelsvereniging „Amsterdam”, Cultuur-Maatschappij der Vorstenlanden, Javasche Cultuur-Maatschappij, de vruchten plukken, doch in het verder verloop der beweging werden ook de gewoonlijk minder verhandelde fondsen meer op den voorgrond getrokken. Behalve eenige onbetekenende reacties toonde dan ook de stijging een bijna ononderbroken voortgang aan, zoodat de betrokken fondsen de berichtperiode vrijwel op het hoogste peil verlaten.

In aansluiting aan de opgewekte beschouwingen omtrent de toekomst der Indische cultures, waren voorts *tabaks-aandelen* zeer sterk gezocht. De ruimere verscheppingsmogelijkheid heeft de kans naar voren gebracht, dat binnenkort aanmerkelijke ladingen tabak in ons land aangevoerd zullen kunnen worden en waar de Amsterdamsche en Rotterdamsche tabakmarkt door practijk en ervaring het best geoutilleerd zijn voor de behandeling van het Indische product, waar derhalve bij aankomst in ons land de mogelijkheid bestaat de beste opbrengstprijzen te kunnen verkrijgen, is het verklaarbaar, dat het vooruitzicht alleen reeds groote koopers in de markt trok. Op den voorgrond stonden aandelen Senembah, Rotterdam-Deli en Deli-Maatschappij, hoewel ook de overige soorten alle van de koersverheffing konden profiteren.

In verband met het openstellen van den vrijen handel voor thee, waren *theeaandelen* goed gevraagd. In deze gewoonlijk zoo kalme en stille afdeling kwam op sommige dagen een regelmatige beurshandel tot stand, die den koersen der betrokken fondsen zeer ten goede kwam.

Rubberaandelen daarentegen bewogen zich meer op den achtergrond in verband met beschouwingen omtrent den ontworpen toestand op de markt voor het product. Alleen enkele maatschappijen, die naast rubber op groote schaal koffie verbouwen, werden tot oplopende prijzen uit de markt genomen.

Van *bankaandelen* viel alleen de aandacht op de met de Indische Cultures in verbinding staande instellingen, met name op aandelen Nederlandsch-Indische Handelsbank, die scherp konden monteeren.

De *petroleumafdeling* was zeer verdeeld. Aandelen Koninklijke Petroleum-Maatschappij varieerden aanvankelijk slechts weinig, om tegen het slot der berichtperiode zeer sterk te monteeren onder den stimulans van groote aankopen uit het publiek. Daarentegen bevonden zich de overige, niet met de „Koninklijke” gelieerde ondernemingen, in een eenigszins lusteloze houding. Aandelen Geconsolideerde en Orion brokkelden af in verband met niet zeer hoopvolle berichten uit Roemenië, aandelen Steaua Romana bleven ongeanimeerd als gevolg van de telkens in Duitschland weder opkomende vrees omtrent nieuwe Spartacusoproeren en in verband met de berichten, dat de maatschappij onder dwangbeheer zou zijn geplaatst.

	28 Jan.	31 Jan.	3 Febr.	Rijzing of daling.
Amsterdamsche Bank	182 1/2	182 1/2	182 1/2	
Ned. Handel-Mij. cert. v. aand.	178	180	181 7/8	+ 3 7/8
Rotterd. Bankvereniging ..	138 1/2	138 3/4	138 3/4	+ 1/4
Amst. Superfosfaatfabriek ..	167	180	179 1/4	+ 12 3/4
Van Berkel's Patent	138 7/8	138	139 1/2	+ 1/8
Insulinde Oliefabriek	233 1/4	230	234 1/2	+ 1/4

De haverprijs heeft vrijwel de beweging van maïs gevolgd; de markten sluiten vaster!

De gerstmarkt was vrij lusteloos. Merkwaardig is het bericht, dat de Amerikaanse Regeering zou onderhandelen over den verkoop van 400.000 tons gerst voor Nederland en de Scandinavische neutrale landen.

De lijnzaadnoteringen in Argentinië blijven een geleidelijk stijgende tendens toonen. Nog steeds wordt in Noord-Amerika geklaagd over gebrek aan vraag voor lijnolie, hetgeen in verband staat met de algemeene vrees voor lagere prijzen, waardoor er geen voorraden worden opgeslagen. Misschien kon deze vrees ook wel eens overdreven wezen.

Nederland. Wat broodgraan betreft zijn de aanvoren voor ons land sedert 1 Januari bevestigend; van voergraan is nog niets aangekomen, doch nu zooveel Nederlandsche schepen zijn vrijgegeven, mag men verwachten, dat althans binnen enkele maanden daarvan meer aanvoer zal plaatsvinden. De onderhandelingen over lijnzaad hebben nog niet tot een definitief resultaat geleid, zoodat zaken in dit artikel nog niet zijn tot stand gekomen.

Wij teekenen hierbij nog aan, dat in ons vorig overzicht als rantsoen maïs en ander veevoeder abusievelijk 500.000 ton vermeld staat hetgeen te lezen is 750.000 ton.

SUIKER.

Volgens F.O. Licht zijn thans de laatste bieten geogst en nadert ook de verwerking tot suiker in de fabrieken in Duitschland haar einde. Het resultaat van den oogst zal beneden de oorspronkelijke raming blijven en wordt getwijfeld of een kwantum van 1.400.000 tons suiker bereikt zal worden. De vooruitzichten voor eene vermeerdering van den bietenaanplant in het voorjaar zijn tot dusver niet gunstig en is zelfs de mogelijkheid van eene verdere inkrimping niet uitgesloten, tenzij spoedig de prijzen van regeeringswege verhoogd worden. Uit Bohemen wordt gemeld, dat de productie en handel in suiker wellicht spoedig door de regeering vrijgelaten zullen worden.

In Engeland werden van af 27 Januari de afleveringen van suiker aan alle fabriekanten verhoogd op eene basis gelijkstaande met hun verbruik in 1915. Voorts heeft de „Royal Commission” uitgemaakt, dat in de toekomst suiker uit de Britsche koloniën ook geïmporteerd mag worden door particulieren, die eene licentie aangevraagd en verkregen hebben — dus niet meer uitsluitend door de „Royal Commission.”

Op Java blijft de markt zeer vast en hebben de Vereenigde Producenten hunne verkooplimite van nieuwen oogst witte suiker opnieuw verhoogd en gebracht op f 15½.

Cuba - statistiek:	1919	1918	1917
Ontv. der week tot 18 Jan...	58.612	103.060	91.533 tons
Totaal sedert 1 Dec. 1)....	219.732	273.899	218.825 „
Werkende fabrieken	152	176	161

1) 1918/17/16.

Moeilijkheden met het werkvolk belemmerden de oogstwerkzaamheden.

NOTEERINGEN.

Data	Amsterdam per Februari	Londen			New York 96% Centrifugals.
		Tates Cubes No. 1	White Javas fob.	Americ. Granulated fob.	
31 Jan. 1919....	f —	64/9	—	—	7,28
24 „ 1919....	„ —	64/9	21/9	—	7,28
31 Jan. 1918....	„ —	53/9	—	—	—
31 Jan. 1917....	„ 23¾	47 1/1½	20/6	26 1/4 1/2	4,70 à 4,89
21 Juli 1914....	„ 11 1/1½	18/-	—	—	3,36

RUBBER.

Terwijl de markt te Londen tot Vrijdag nagenoeg onveranderd is gebleven, ontstond er Zaterdag groote vraag, daar Amerika als koper in de markt kwam en prijzen liepen plotseling op tot 2/2 voor alle posities.

Voor in Indië liggenden rubber bestond reeds sedert eenigen tijd goede kooplust en belangrijke transacties vonden plaats à f 1,— per 1/2 K.G. op basis van 75 % prima en 25 % telquel voor prima Crêpe en 95 cents voor smoked Sheets, zelfde positie.

De noteringen te Londen zijn:

prima crêpe loco	2/2	einde voorafg. week 2/- 1/2
		Mrt./Sept. ... 2/1
Febr./Dec. ... 2/2		Oct./Dec. 2/1 1/4
smoked sheets 1 d. minder		1 d. minder
hard cure fine Para	2/6 2/6

KATOEN.

Noteeringen voor Loco-Katoen.

(Middling Uplands).

	3 Febr. '19	27 Jan. '19	20 Jan. '19	2 Febr. '18	3 Febr. '17
New York voor Middling ..	27,85 c	25,95 c	28,05 c	31,50 c	14,60 c
New Orleans voor Middling	27,50 c	27,— c	28,25 c	30,50 c	17,19 c
Liverp. v. Good Midd. Texas ..	17,66 d	17,86 d ¹⁾	19,32 d	23,72 d ²⁾	10,73 d ³⁾

1) 24 Jan. '19.

2) 4 Febr. '18 Good Middling Amer.

3) 2 Febr. '17 Middling Amer.

Ontvangsten in, en uitvoeren van Amerikaansche havens.
(In duizendtallen balen.)

	1 Aug. '18 tot 31 Jan. '19	Overeenkomstige perioden	
		1917—'18	1916—'17
Ontvangsten Gulf-Havens..	3584	4171	5516
„ Atlant. Havens			
Uitvoer naar Gr. Brittannië	2634	1471	1865
„ „ 't Vasteland.		787	384
„ „ Japan etc...		181	—

Voorraden in duizendtallen	31 Jan. '19	1 Febr. '18	2 Febr. '17
Amerik. havens.....	1357	1398	1398
Binnenland.....	1422	1218	1167
New York.....	?	138	152
New Orleans.....	?	416	448
Liverpool.....	?	426	884

Marktbericht van de Heeren Sir Jacob Behrens & Sons,

Manchester, d.d. 2 Januari 1919.

Wegens de Kerstdagen publiceerden wij de vorige week geen bericht. Intusschen is Amerikaansche katoen geregeld in prijs gestegen, daar de houders geen aanleiding vonden hunne noteringen te verlagen bij betere verscheppingsvooruitzichten en de kans op een toenemend verbruik, verder in het seizoen. Texaskatoen in Liverpool verloor ongeveer een penny per pound gedurende de maand December, maar herstelde zich weer, voordat de maand ten einde liep. Het laatste Ginner's Verslag, uitgebracht op 20 December, gaf het aantal balen, tot den 12den December gegin, als 10.250.000 tegenover 10.132.000 balen het vorig jaar en 10.839.000 het jaar daarvoor, en zou als bullish beschouwd kunnen worden, indien niet was bericht, dat er gebrek aan arbeidskrachten in het Zuiden heerschte. Het is wel jammer, dat de lagere termijnnoteringen voor elke volgende maand niet veel uitzicht geven, dat de tegenwoordige prijzen gehandhaafd zullen kunnen worden, hoewel er voorspellingen zijn van zelfs nog hogere prijzen in de toekomst. Egyptische katoen blijft vast.

Garenprijzen zijn nu, na gedurende de maand December zeer belangrijk te zijn gedaald, vaster, en eenige fabriekanten van betekenis hebben voldoende moed gehad om eenige groote contracten aan te gaan, waar de genoteerde prijzen voldoende aanleiding hiertoe gaven. Dit is van toepassing op zekere soorten 36's ketting en 42's inslag, verder worden slechts kleine transacties afgesloten. Het is de algemeene indruk, dat zaken zullen verbeteren, zoo gauw als de prijzen betrouwbaar geacht zullen worden, daar er verscheidene gaten gevuld moeten worden en de reactie zal dan belangrijk zijn. Agenten raden hun vrienden aan gebruik te maken van elk aannemelijk aanbod en niet te lang van de markt weg te blijven. De exporthandel kan noch als beter noch als slechter beschreven worden, hoewel er toch wel meer vraag is van de West-Europesche markten. Eenige zaken zijn reeds voor Frankrijk gedaan, voornamelijk in getwijnde garens.

De doekmarkt is vrijwel gesloten geweest vanaf het begin der Kerstvacantie, en gedurende de laatste dagen schijnt meer belangstelling te zijn geweest voor den uitslag der algemeene verkiezingen en President Wilson's bezoek, dan voor den handel. Het nieuws van de Oostersche markten is gunstiger en er werd vermeld, dat de aankomende zendingen gemakkelijker verkocht kunnen worden. Er zijn ook meer aanvragen voor noteringen, maar weinige exporteurs

zijn bereid groote zaken af te sluiten, voordat de algemeene toestanden wat meer geregeld zijn.

	31 Dec. 2 Jan.	19 Dec. 2 Jan.
Liverpool-noteeringen (loco) T.T.op Indië	1/6	1/6
F.G.F. Sakellaridis 27,30 gesl. T.T.op Hongkong	3/4	3/4 1/4
G.F. No. 1 Oomra 15,31 „ T.T.op Shanghai	5/1 1/4	5/2

Manchester, d.d. 9 Januari 1919.

Amerikaansche katoen heeft gedurende de afgelopen week zeer in prijs gefluctueerd en prijzen zijn nu bepaald lager. De vroegere daling in New York werd waarschijnlijk tegengehouden door de opheffing van het uitvoerverbod en tevens door de reductie in vrachtprijzen. Er wordt nu vermeld, dat de boeren betere prijzen afwachten en er zelfs kwestie is van een reductie in den aanplant voor het volgend jaar. In elk geval is er nu voldoende katoen voor alle behoeften. Egyptische katoen toont geen verandering, maar Oost-Indische katoen is 100 punten gestegen.

Er is weinig verandering in Amerikaansche garens. De prijzen zijn weliswaar lager, maar niet in dezelfde mate als katoen. Spinners verkoopen niet veel en beschouwen het ongetwijfeld nutteloos, de prijzen te verlagen, zolang de vraag niet beter wordt. De markt is zeer onregelmatig en er is dikwijls een groot verschil in prijzen voor dezelfde garensort, op een zelfden dag. De binnenlandsche handel beperkt zich hoofdzakelijk tot kleine hoeveelheden kettingsgarens, welke slechts bij dringende behoefte gekocht worden. Bundelgarens voor export worden vrijwel niet gevraagd en fabrikanten van getwijnde garens vooral hopen op een betere vraag. Egyptische garens blijven tamelijk vast. Gekaarde garens zijn goedkooper, maar gekamde garens toonen nauwelijks eenige verandering bij de allerhoogste prijzen.

De doekmarkt geeft geen teeken van vooruitgang, hoewel de prijzen beduidend lager zijn gedurende de laatste weken en slechts onbetekenende inkoop worden vermeld. Er is meer vraag van China, en in sommige gevallen zijn hiervan transacties het gevolg geweest, maar er is nog een gebrek aan vertrouwen in de prijzen, hetwelk de exporteurs ervan afhoudt om meer te koopen dan hunne directe behoeften; op alle markten schijnt deze toestand vrijwel gelijk te zijn.

Manchester, d.d. 16 Januari 1919.

De staking van havenarbeiders in New York en de vrees, dat de exporthandel belemmerd zou worden, deed een verkoopbeweging ontstaan onder alle belanghebbenden in Amerikaansche katoen, die nog niet haar hoogtepunt heeft bereikt. Het werk is in New York hervat, maar de daling in Amerikaansche futures blijft voortgaan. Men vermeldt, dat het Zuiden vrijer aanbiedt, doch de markt lijdt voornamelijk aan gebrek aan ondersteuning, daar sommige oude bulls hun contracten liquideeren. Elke kleine vooruitgang wordt gevolgd door een periode van grootere depressie, voornamelijk bij nieuwe oogstmaanden en verkoopen a la baisse schijnen op het oogenblik het meest voordeelig te zijn. Er is niets nieuws te vermelden over Egyptische katoen.

Met de garenmarkt gaat het hoe langer hoe slechter en hoe meer de prijzen dalen, des te minder schijnen de fabrikanten geneigd om te koopen. De zaken zijn tegenwoordig zelfs slechter dan bij het begin van den oorlog. De prijzen zijn zoo onregelmatig, dat het vrijwel onmogelijk is zich een juist denkbeeld van het een en ander te vormen. Spinners verkoopen hun producten niet en om de zaken nog slechter te maken, komen de werklieden langzamerhand uit het leger terug, op een tijd, dat er geen aanleiding voor de Spinners bestaat om hunne productie uit te breiden. De uitvoerhandel heeft het druk met oude bestellingen, maar nieuwe transacties worden vrijwel niet vermeld. Egyptische garens zijn minder gedrukt dan de Amerikaansche, maar zelfs in deze soort garens wordt slechts een kleine handel gedreven en de prijzen voornamelijk van de grovere nummers dalen ook geleidelijk. De hoofdoorzaak van de s'apte is de wensch van de Spinners om zonder voorraden te blijven en om dit te bewerkstelligen moeten dikwijls lage prijzen worden geaccepteerd.

De doekmarkt toont nog geen teeken van vooruitgang en slechts kleine bestellingen worden vermeld, die den toestand van de fabrikanten, die gelukkig genoeg zijn dergelijke orders te krijgen, niet materieel verbeteren. Er is meer vraag naar de prijzen uit China en de toon van de berichten uit het Verre Oosten is zeker aangenamer; maar er is een behoefte aan vertrouwen in den toestand, welke de exporteurs ervan terughoudt, verder verbintenissen aan te gaan en zij geven er dus de voorkeur aan de verdere ontwikkeling van de markt af te wachten.

3 Jan. 9 Jan.

2 Jan. 9 Jan.

Liverpoolnoteeringen (loco) T.T.op Indië	1/6	1
F.G.F. Sake'laridis 27,30 T.T.op Hongkong	3/4 1/4	3/4 1/4
G.F. No. 1 Oomra 16,07 T.T.op Shanghai	5/2	5/1

METALEN.

Loco-Noteeringen te Londen:

Data	Ijzer Cleo. No. 3	Koper Standard	Tin	Lood	Zink
3 Febr. 1919..	nom.	87.5/-	245.5/-	30.-/-	49.-/-
27 Jan. 1919..	nom.	89.10/-	248.-/-	35.-/- 1)	57.-/- 1)
1 Febr. 1918..	nom.	110.-/-	299.-/-	30.10/-	52.-/-
2 Febr. 1917..	nom.	134.-/-	199.10/-	30.10/-	—
20 Juli 1914..	51/4	61.-/-	145.15/-	19.-/-	21.10/-

1) Noteering van 24 Januari.

BANKA-TIN.

In Nederlandsch-Indië zijn in December 1918 verkocht 3300 picols Gouvernements-Bankatin. De opbrengst daarvan bedroeg ongeveer f 535.000,—. (St.ct.)

HUIDEN.

Bericht van de firma Grisar & Co.:

De maand Januari bracht nog niet de gewenschte verandering in den toestand van import en export. De vrees voor de 5% heffing is van de baan, aangezien de Minister van Financiën op dat besluit is teruggekomen. Er zijn echter andere factoren, die den toestand nog beheerschen en waarvan het uitgangspunt is het Agreement, waarin de Nederlandsche Huidenhandel absoluut niet gekend is en waar het R.H.L. voor een „fait accompli“ geplaatst is. Omdat de regeling buiten hem omgegaan is, mag de huidenhandel daarvan niet de dupe worden. De Nederlandsche huidenhandelaren hebben dan ook aan Z.Exc. den Minister van Landbouw verzocht alle belemmeringen in het huidenvak op te heffen. Het antwoord dient afgewacht te worden, maar kan o.i. niet afwijzend zijn, zonder belanghebbenden gehoord te hebben. De hoofdgreven zijn, dat door het R.H.L. een onnoodige blokkade gemaakt wordt van de aanwezige (Zie voor vervolg pag. 149, 2e kolom).

VERKEERSWEZEN.

INKLARINGEN.

NIEUWE WATERWEG.

Landen van herkomst	Januari 1919		Januari 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	92	3.186	11	1.187
Groot-Britannië	89	93.623	47	35.943
Duitschland	1	4.784	—	—
Noorwegen	7	1.285	6	1.056
Zweden	10	2.998	10	3.326
Denemarken....	1	2.134	—	—
Finland.....	1	886	—	—
België	3	11.056	1	666
Frankrijk	51	54.790	2	218
Ned. Oost-Indië..	2	11.277	—	—
Vereen. Staten..	74	187.505	8	16.918
Midden-Amerika (Trinidad) ..	1	2.311	—	—
Totaal	332	375.835	85	59.314 ¹⁾
Nationaliteit.				
Nederlandsche ..	102	86.235	56	32.483
Britsche	144	124.434	17	8.929
Noorsche	9	22.266	4	2.746
Belgische	8	18.917	3	7.784
Fransche	24	11.817	1	1.986
Zweedsche.....	19	30.398	3	4.235
Deensche	3	5.238	—	—
Vereen. Staten..	13	51.077	1	1.151
Andere	10	25.453	—	—
Totaal	332	375.835	85	59.314

1) Januari 1913, 887 schepen met 1.039.305 N. R. T.

(Dirkzwager's Scheepsagentuur.)

TE IJMUIDEN.

Landen van herkomst	Januari 1919		Januari 1918	
	Aantal schepen	N. R. T.	Aantal schepen	N. R. T.
Binnenl. havens.	6	1.922	9	4.206
Groot-Brittannië	10	8.473	14	5.581
Noorwegen	3	838	3	374
Zweden	5	1.464	6	1.410
Denemarken....	1	336	1	628
Spanje	—	—	1	977
Portugal	1	625	—	—
Vereen. Staten..	3	6.357	—	—
Argent.,Uruguay	2	7.810	—	—
Totaal	31	27.825	34	13.176 ¹⁾
Nationaliteit.				
Nederlandsche..	29	26.791	33	12.840
Britsche	1	492	—	—
Noorsche	1	542	1	336
Totaal	31	27.825	34	13.176

¹⁾ Januari 1913, 181 schepen met 200.208 N. R. T.

(Halverhout & Zwart's Scheepsagentuur.)

huiden en vellen en zij, als uitvoerster van het Agreement, ten koste van den huidenhandel speculeert. Een dergelijke toestand is niet noodig en evenmin noodzakelijk; aangezien er op elk gebied van Engelsche zijde toegeeflijkheid is in de verhooging van rantsoeneering en vrijlating van vele artikelen, zal zonder veel moeite de zaak in huiden en vellen geregeld kunnen worden. Er liggen hier 800.000 kalfsvellen. Voor de helft is Engeland volgens het Agreement reflectant, doch de zaak is niet afgesloten en hangt af van de uitkomst der monsterzending. Op deze wijze wordt onzaakkundig gewerkt en de handel belemmerd.

Inmiddels is de huidenmarkt zeer vast gestemd en worden van Amerika belangrijke zaken tot opgaande prijzen gemeld. Consenten voor reeds 2 jaar geleden betaalde huiden zullen thans tot een gelimiteerde quantiteit door de N.O.T. worden afgegeven. Bijna al de huiden, die voor de eerste rantsoeneering verwacht worden, komen direct in handen van de leerlooiers. Zoolang de belemmerende bepalingen niet opgeheven zijn, kan van een geregelden handel met Amerika geen sprake zijn.

Voor inlandsche huiden toont de markt geen verandering. De nieuwe productie wordt zeer gemakkelijk door de looierij opgenomen.

Looistoffen zijn ook geheel en al in handen van het R.H.L. Zijn onze inlichtingen juist, dan zal zeer spoedig 1000 tons van Engeland verwacht worden. Voor oude partijen zal de N.O.T. consent tot invoer verleen en is de verwachting gegrond, dat binnen 3 maanden voldoende looistoffen zullen aangevoerd zijn.

Rotterdam, 1 Februari 1919.

ADVERTENTIËN

De N.V. Nederlandsche Huistelefoon-Maatschappij

ROTTERDAM

Telefoon 3600

's-GRAVENHAGE

Telefoon H 280, 300

GRONINGEN

Telefoon 1555

AMSTERDAM

Telefoon N 5580

LEEWARDEN

levert uit voorraad TELEFOON-, SCHEL-, ELECTR. KLOK-INSTALLATIES, etc., in huur en koop.

Herstelt en onderhoudt onder garantie ook alle niet door haar uitgevoerde installaties.

PROSPECTUS GRATIS.

NEDERLANDSCHE GRONDBRIEFBANK

HEERENGRACHT 495, AMSTERDAM

5 pCt. Obligatiën (Grondbrieven)

Gecertificeerd door de Centrale Trust-Compagnie

Verkrijgbaar in stukken van f 2500,—, f 1000,—, f 500,— en f 100,— op elk goed effectenkantoor

GEBROEDERS CHABOT

ROTTERDAM

KASSIERS en MAKELAARS in ASSURANTIËN

Deposito's. — Rekening-Courant. — Franco Chèque-Rekening. Aan- en Verkoop van Wissels op het Buitenland. — Aan- en Verkoop van Fondsen. — Bewaarneming en Administratie van Effecten.

Oorlogs-, Transport-, Casco-, Brand-, Diefstal- e. a. verzekeringen van elken aard.

KONINKLIJKE HOLLANDSCHE LLOYD

AMSTERDAM

Geregelde Passagiers- en Vrachtdienst met nieuwe, moderne post-stoomschepen

TUSSCHEN

AMSTERDAM

EN

ZUID-AMERIKA

VIA

CORUÑA, VIGO, LISSABON, LAS PALMAS.

NEDERLANDSCHE BANKINSTELLING

VOOR WAARDEN BELAST MET VRUCHTGEbruik EN PERIODIEKE UITKEERINGEN

'S-GRAVENHAGE

Directie: Mr. H. R. van MAASDIJK en Mr. H. van BLOMMESTEIN
Geplaatst Kapitaal f. 5.000.000,- Reserves ruim f. 815.000,- Pandbrievenkapitaal ruim f. 23.500.000,-

4½ EN 5 % PANDBRIEVEN

ROTTERDAMSCHER SCHEEPHYPOTHEEKBANK

GEVESTIGD TE ROTTERDAM

Kapitaal f 2.500.000,-
waarvan geplaatst f 2.000.000,-

Commissarissen:

- Mr. TH. A. FRUIN, advocaat te Rotterdam, *Voorzitter*.
A. GLEICHMAN, assuradeur, lid der firma M. VAN MARLE, te Rotterdam, *Vice-Voorzitter*.
Mr. J. COERT, advocaat te Rotterdam, *Secretaris*.
Mr. J. B. VAN BERCKEL, directeur der 's-GRAVENHAAGSCHE CREDIET-VEREENIGING EN DEPOSITO-KAS, te 's-Gravenhage.
D. G. VAN BEUNINGEN, directeur der STEENKOLEN-HANDELSVEREENIGING, te Rotterdam.
Z. W. C. DEKKERS, reeder en cargadoor, lid der firma ERHARDT & DEKKERS, te Rotterdam.
J. VAN DER GIESSEN, scheepsbouwmeester, directeur der Naaml. Venn. C. VAN DER GIESSEN & ZONEN'S SCHEEPSWERVEN, te Krimpen a/d. IJsel, wonende te Rotterdam.
Mr. H. A. HARTOGH, directeur der BANK-ASSOCIATIE, te Amsterdam.
J. B. A. JONCKHEER, directeur der STOOMVAARTMAATSCHAPPIJ „NEDERLAND", te Amsterdam.
Mr. K. P. VAN DER MANDELE, directeur der ROTTERDAMSCHER BANKVEREENIGING, te Rotterdam.
J. MEES MZN., scheepsbouwmeester, handelende onder de firma BONN & MEES, te Rotterdam.
PHS. VAN OMMEREN Jr., cargadoor en reeder, lid der firma PHS. VAN OMMEREN, te Rotterdam.
Mr. TH. B. PLEIJTE, oud-minister van Koloniën, te 's-Gravenhage.
J. RYPPERDA WIERDSMA, directeur der HOLLAND-AMERIKA LIJN, te Rotterdam.

Directeur: Mr. W. C. MEES.

De Directie der ROTTERDAMSCHER SCHEEPHYPOTHEEK-BANK bericht, dat de **Inschrijving** op

500 Aandeelen, elk groot f 1000,-

waarop te storten 10 %, is opengesteld tot en met

Zaterdag 15 Februari 1919,

ten kantore der **Bank**, Wijnhaven 94a, Telefoon No. 7846, alwaar prospectussen en inschrijvingsbiljetten verkrijgbaar zijn.

VAN RIJN & CO
UTRECHT — POSTBUS 40

EENIGE FABRIKANTEN
VAN DE UTRECHTSCHER

FIJNE TAFELMOSTERD

ZOOEVEN VERSCHIEEN:

**De praktijk van den
Wereld-Graanhandel**

DOOR

JAN SCHILTHUIS

Prijs . . . f 4,50

Verkrijgbaar in den Boekhandel en bij NIJGH & VAN DITMAR'S UITGEVERS-MAATSCHAPPIJ, R'dam.

**NIJGH & VAN
DITMAR'S
UITGEVERS-MIJ**

ROTTERDAM

Wijnhaven 111-113

Tel. 7841-42-43-61

Belast zich
met t'verzorgen
van uitgaven
en tijdschriften
op elk gebied

GEBR. VAN UDEN

ROTTERDAM - AMSTERDAM - ZAANDAM

Reeders en Cargadoors
Bevrachtingsagenten - Expeditieus
KOOP en VERKOOP VAN SCHEPEN

Telegram-Adres: „VANUDEN"

NEDERLANDSCH INDISCHE HANDELSBANK

AMSTERDAM

BATAVIA

'-GRAVENHAGE

AMPENAN, BANDOENG, CHERIBON, HONGKONG, INDRAMAJOE, MAKASSAR,
MEDAN, MENADO, PEKALONGAN, PROBOLINGGO, SEMARANG, SINGAPORE,
SOERABAYA, TEGAL, TJILATJAP, WELTEVREDEN.

Kapitaal f 35.000.000,—

Reserven f 17.400.000,—

N. V. W. van Driel's
Stoomboot- en Transportondernemingen

ROTTERDAM

Reeders, Cargadoors, Expeditours, Zeebevrachtingsagenten

Telegramadres: FIAT.

Telefoonnummers: 1958, 1977, 1997.

GEBROEDERS SCHEUER

Assurateurs en Assurantiebezorgers

Expeditours en Cargadoors

AMSTERDAM EN ROTTERDAM

Verzekering van Koopmansgoederen tegen
transport, molest, brand en diefstal tegen
concurrerende premiën.

FRANSCH-HOLLANDSCHE
OLIEFABRIEKEN

„CALVE-DELFT”

TE DELFT

ARTIKELEN:

Delftsche Slaolie

Arachide-olie

Sesam-olie

Soya-olie

Bakkers-olie

Plantenvet Delfia

Cocos-olie N. O. F.

Grondnotenkoeken en -meel

Sesamkoeken en -meel

Cocosmeel

NAAMLooZE VENNOOTSCHAP

Wilton's Machinefabriek en Scheepswerf
ROTTERDAM

Scheepsbouw en Machinefabriek

Speciale inrichting voor reparatiën van elken omvang

Drie droogdokken met lichtvermogen tot 14000 ton

Dwarshelling

Drijvende kranen met lichtvermogen tot 120 ton

Telefoon: 7303 en 7304

Telegramadres: „WILTON” Rotterdam

WERKSPoor, AMSTERDAM

Land- en Scheeps-Machines - Dieselmotoren
Installatiën voor Suikerfabrieken - Polderbemalingen
Rollend Spoorwegmateriëel - IJzerconstructiën

HEEMAF

Telefoon Nos. 54, 82 en 119

HENGELO

Telegram-Adres: HEEMAF-HENGELO

**ELECTRISCHE
APPARATEN EN
INSTRUMENTEN**

**ELECTRO-
MOTOREN EN
GENERATOREN**

COMPLETE ELECTRISCHE INSTALLATIES

MAATSCHAPPIJ

voor

**Scheeps- en Werktuigbouw
„FIJENOORD”
ROTTERDAM**

Kruisers — Torpedobooten
Onderzeebooten

Mailstoomschepen
Vrachtstoomschepen
Baggermateriaal

Machine-installaties
tot 65000 P.K.

Scheeps-Zoelly-Turbines

Machines en apparaten voor
Suikerfabrieken, enz.

De Erven de Wed. J. van Nelle
ROTTERDAM

Tabaks- en Sigarenfabrieken
Koffiebranderij - Theehandel

ONTVANG- EN BETAALKAS

NIEUWE DOELENSTRAAT 20—22 AMSTERDAM

— KAPITAAL EN RESERVEN f 5.500.000,—

DEPOSITO'S VOOR 1 JAAR FIXE à 4 PCT.

GELDEN OP DEZEN TERMIJN GESTORT ZIJN NA AFLOOP VAN HET
JAAR ZONDER OPZEGGING BESCHIKBAAR.

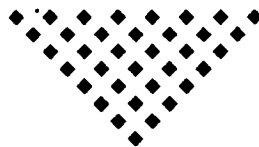
NIET OPGEVORDERD ZIJNDE, WORDT DE POST STILZWIJGEND VOOR
GELIJKEN TERMIJN VERLENGD.

DE RENTE KAN NAAR VERKIEZING PER KWARTAAL, PER HALF JAAR
OF PER JAAR ONTVANGEN WORDEN.

NEDERLANDSCHE BANK VOOR ZUID-AFRIKA

LONDON AMSTERDAM PRETORIA

389 KEIZERSGRACHT TELEF. NOORD 85

CORRESPONDENTEN EN AGENTEN IN ALLE BANKPLAATSEN
IN ZUID-, OOST- EN WEST-AFRIKA

OVERMAKEN VAN GELD PER KABEL EN PER BRIEF

FINANCIERING VAN EXPORT EN ALLE ANDERE BANKZAKEN